

Miljöbokslut 2019

Vetlanda

Inledning	3
Globala mål för hållbar utveckling.....	3
Den svenska miljöpolitiken.....	3
Generationsmålet's innebörd.....	3
Avgränsning	4
Klimat- och energistrategi för Jönköpings län	5
Kommunfullmäktiges mål och redovisning av åtgärder och resultat.....	5
Miljökommun Vetlanda	11
Kulturmiljö	11
Naturmiljö.....	12
Yt- och grundvatten	13
Dricksvatten och avlopp	14
Avfall	16
Grus- och bergtäkter.....	16
Vindkraft	17
Arbetet med de nationella miljömålen.....	17
Begränsad klimatpåverkan	17
Frisk luft	25
God bebyggd miljö	25
Giftfri miljö.....	26
Skyddande ozonskikt	28
Säker strålmiljö	28
Bara naturlig försurning.....	29
Ingen övergödning.....	29
Levande sjöar och vattendrag.....	30
Grundvatten av god kvalitet	31
Myllrande våtmarker	31
Levande skogar	32
Ett rikt odlingslandskap	32
Ett rikt växt- och djurliv.....	33
Arbetet med anpassning till ett förändrat klimat.....	33
Vetlanda kommun i nationella mätningar	38
Kommunens kvalitet i korthet	38
Övriga aktiviteter och resultat	42
Livsmedelskontroll – projekt 2018.....	42
Utveckling av offentlig upphandling 2019	43
Måltidsservice 2019.....	48
Kommande och planerade nya utvecklingsinsatser	50

Inledning

Globala mål för hållbar utveckling¹

Vid FN:s toppmöte den 25 september 2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och 169 delmål för hållbar utveckling. Världens länder har åtagit sig att från och med den 1 januari 2016 fram till år 2030 leda Agenda 2030 för hållbar utveckling.

Den svenska miljöpolitiken

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

– Riksdagens definition av generationsmålet.

Generationsmålet är ett inriktningsmål för miljöpolitiken. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att nå önskad miljö kvalitet. För att nå målet krävs en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Generationsmålet's innebörd

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska nås inom en generation efter att systemet infördes år 1999. I regeringens proposition 2000/01:130 "Svenska miljömål - delmål och åtgärdsstrategier" preciserades att generationsmålet skulle vara uppfyllt år 2020.

¹ www.regeringen.se

Miljöpolitiken ska fokusera på att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Avgränsning

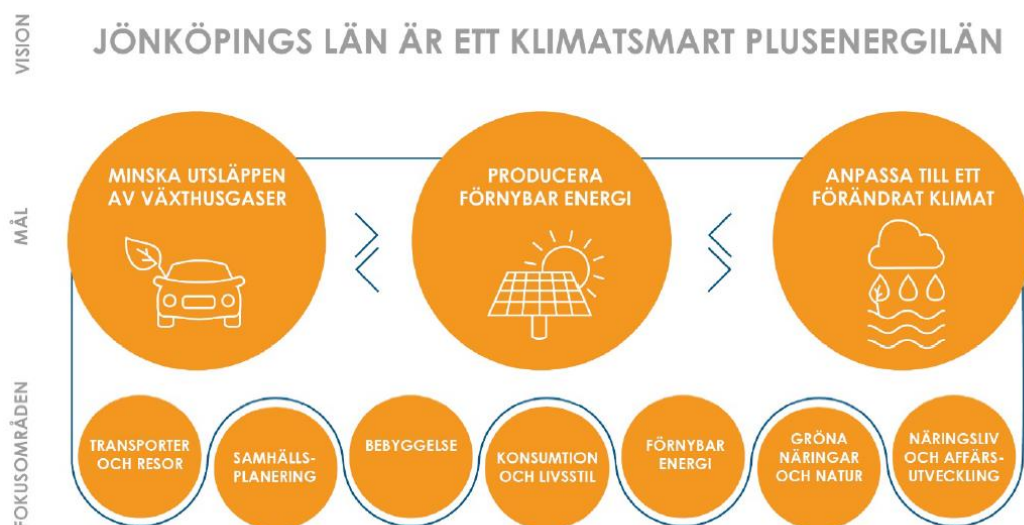
Hållbarhetsbegreppet innebär en balans mellan ekonomisk, miljömässig och social utveckling. Detta miljöbokslut redovisar det miljömässiga arbetet och de resultat som uppnåtts till och med 2019 i Vetlanda kommun.

På nationell nivå har sedan tidigare regeringen fastställt 16 miljö kvalitetsmål som skall styra det svenska miljöarbetet.

Jönköpings län med länsstyrelsen, kommunerna, Region Jönköpings län och ett stort antal företag arbetar i en regional samarbetsorganisation Klimatrådet med 14 av miljö kvalitetsmålen genom gemensamma åtgärdsprogram. Vetlanda kommun har gjort åtaganden inom dessa 14 områden och det är det arbetet som redovisas i miljöbokslutet. Påpekas bör att detta är ett bokslut och därmed redovisas enbart gjorda insatser och effekter där sådana finns rapporterade. Analys, slutsatser och eventuellt förändrade målbilder sker i det ordinarie uppföljningsarbetet i verksamheterna.

Klimat- och energistrategi för Jönköpings län

Under 2019 har det tagits fram en ny klimat- och energistrategi för Jönköpings län och Vetlanda kommun. Arbetet med regionala åtgärdsprogram och lokal implementering påbörjas under 2020.

Kommunfullmäktiges mål och redovisning av åtgärder och resultat

Målsektor näringsliv, samhällsbyggnad och miljö²

Utdrag miljö

Hållbar utveckling innebär att vi ska kunna tillfredsställa våra behov idag utan att äventyra kommande generationers handlingsfrihet. Vi tar vår utgångspunkt i det globala hållbarhetsperspektivet och FN:s millenniemål. Kommande generationers möjlighet att nyttja naturresurser ska ligga till grund för dagens beslut för en hållbar tillväxt. I fokus står åtgärder som är riktade mot negativ klimatpåverkan.

Ny teknik medger ökade möjligheter att lagra energi vilket gynnar t ex sol- och vinddriven produktion.

Uppförda solelsanläggningar

Under 2017 installerade tekniska kontoret kommunens första egna solcellsanläggning på fastighetsavdelningens kontor "Killingen".

Den installerade effekten är 40 kWp och solcellerna beräknas producera cirka 34,21 MWh under 2019, vilket motsvarar ungefär hälften av fastighetens årliga elförbrukning. Beräknad återbetalningstid är ca sju år. Återbetalningstiden skall ställas mot anläggningens beräknade livslängd på minst 30 år. En solcellsanläggning ger normalt en årlig avkastning på insatt kapital på mellan 4-7 %.

Upphandlade solelsanläggningar

Ytterligare en anläggning på 110 kWp är under uppförande på Tomasgården.

Solelsanläggningar under upphandlande

Vid ombyggnationen av Mogärdeskolan kommer det upphandlas en anläggning på 60 kWp installerad effekt. Samt en anläggning till Himlabackarnas förskola på ca 45 kWp (färdig 2021)

Kommunen ska verka för etablering av förnyelsebar energiproduktion både i extern och i egen regi.

Allmänhetens intresse för solenergi är mycket stort och mängden installerade solcellsanläggningar i Vetlanda kommun ökar kraftigt (se rubriken solenergi s.23). Information till allmänhet och företag har givits vid informationskvällar och genom personlig rådgivning.

Energieffektivisering av lokaler är ett prioriterat område.

Teknikgruppen på fastighetsavdelningen har uppdaterat varm- och kallvatten i badhusen i Vetlanda och i Myresjö efter legionella problemen som uppdagades i sommaren 2019. Vissa av de åtgärderna låg redan i planeringsstadiet före detta. Akuta åtgärder blev tvingande och för att inte släcka problemet rakt upp och ner vidtogs i samband även de förbättringsåtgärderna som låg i planeringsstadiet. Nu har vi en mer energieffektiv varmvattenuppvärmning som har en lägre energiförbrukning än tidigare

² Kommunfullmäktiges vision, kärnvärden och mål 2015-2018

samt att vi säkerställer de krav som finns på varmvattentillverkning med tillhörande temperaturer.

I Kvillsfors skola/ förskola har vi satsat resurser på ett mer energieffektivt värmesystem som arbetar direkt mot byggnadernas behov. Tidigare kördes värmepumpar på max och därefter lagrades den producerade värmen i tankar för att senare shuntas ner utefter behovet i de olika byggnaderna beroende på utetemperatur. Detta kommer snart visa sig vara en mycket mer effektiv användning av den tillförda energin och därmed lägre kostnad och givetvis lägre miljöpåverkan. Vi har även renoverat förskolan och fått en lägre energiåtgång.

Normalt ser vi årsvis flera ventilationsaggregat som sjunger på sista versen och det är ständiga omprioriteringar angående vilka ska bytas. Vi är ständigt uppdaterade via fastighetsskötare och tekniker i teknikgruppen samt OVK besiktningsutlåtanden. Det arbetas kontinuerligt med byten av ventilationsaggregat och i samtliga fall med den på marknaden nu rådande teknik blir varje byte en stor energibesparing. 2019 bytte vi och uppdaterade 8 aggregat.

2019 genomfördes energideklarationer på samtliga fastigheter i fastighetsavdelningens ansvarsområde som medfört en stor resursinsats från teknikgrupp och fastighetsskötare. Energideklarationerna i sig är ett myndighetskrav och ska ge ett underlag för fortsatta åtgärder till energieffektivare byggnader. Vi har våra prioriteringar på vad som kommer att ske i vissa lägen. Vi har dessutom ett pågående arbete med att se över och avyttra de fastigheter där vi anser att behovet av ägandet inte faller inom ramarna för det uppdraget vi har.

Arbetet sker kontinuerligt i samarbete med lokalresursgruppen för att undvika hyreskostnader i externa lokaler och öka andelen kommunala verksamheter som brukar egna lokaler. Eftersom verksamheter växer och förändras finns det ett ständigt behov av att minska och öka lokalytor. Arbetet pågår kontinuerligt med att iordningställa och förändra egna lokaler anpassade utefter behoven. I och med detta ser vi över byggnaderna och de tekniska installationerna för att de ska klara de nya behoven och samtidigt skapa energieffektiva lösningar.

Arbeten som sker hela tiden inte bara över en viss period är att alltid analysera elenergiåtgången och det för fastighetens upprättade el överföringsabonnemanget. Det går att sänka ibland till då en lägre årskostnad samt att se över för att inte få extra tillägg för att vi förbrukar mer än det beräknade abonnemanget. Samma sak är det för fjärrvärmeenergi abonnemang. Vi ser över de och ändrar för att sänka de onödiga kostnaderna. Njudung energi genomför inventeringar och är bitvis behjälpliga med att uppdaga där vi ligger fel i abonnemangets storlek.

Många arbeten utbyten och kompletteringar med el, VVS och styrteknik i våra byggnader föregås alltid av en prioritering och ett övervägande av vilka produkter och lösningar som ska användas. En noggrann analys avgör kanske ett mer kostsamt alternativ före ett billigare. Över tid kan då löpande kostnader sänkas om det alltid tas

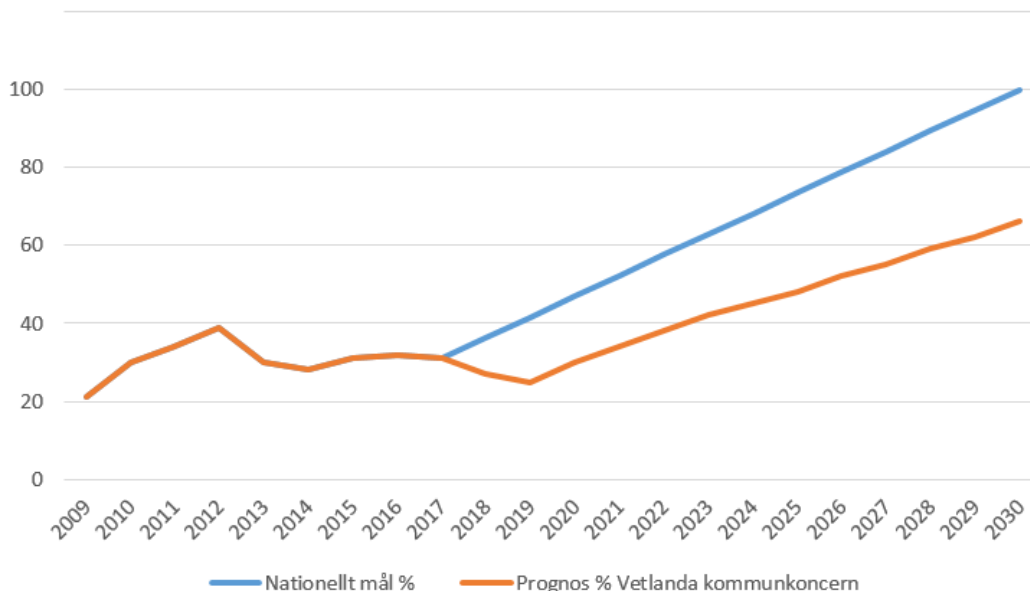
hänsyn till energiåtgång och livslängd på produktvalet. Besparingen sker även i de drift- och underhållskostnader som driftpersonalen slipper att handlägga med ett kanske mer kostsamt men välgenomtänkt alternativ väljs.

Kommunens förbrukning och beroende av fossilbaserade drivmedel ska minska, genom att vi strävar efter att minska antalet körda mil samt en omställning av fordonsparken.

Hösten 2016 beslutades om en ny organisation för Vetlanda kommuns fordonspark. Fordonen har samlats under ett ansvar vilket kommer ge bättre förutsättningar att optimera fordonsparken, bra statistik och underlätta arbetet med omställning av till fossiloberoende fordonsflotta. Under 2017 startade en bilpool för tjänsteresor i syfte att minska mängden hyrda fordon och minska körning med privat bil i tjänsten. Under 2018 har digitala körjournaler installerats i alla fordon. Våren 2019 startade Njudung energi en elbilspool som gör det möjligt för allmänheten att hyra en elbil för kortare eller längre tid.

Fossiloberoende fordon 2030

Ovanstående diagram avser Vetlanda kommunkoncern. I frågan bör beaktas att 60 % av koldioxidutsläppen inom Vetlanda kommun kommer från transportsektorn.

Under 2019 har Vetlanda kommun tagit fram en ny policy för möten,, resor och trafiksäkerhet med tillhörande riktlinjer. Syftet är att minska vårt resande och när vi reser ska vi resa på ett så miljövänligt sätt som möjligt. Vetlanda kommun ska också utveckla arbetsmodeller där vi kan minska mängden tid vi lägger på möten. En handlingsplan sätts under våren 2020 och utvecklingen kommer att redovisas i kommande miljöbokslut.

Fordonsparken blir energieffektivare efterhand som fordon byts ut mot nyare och en stor del av fordonsparken byts relativt ofta och därmed energieffektivare fordon. (Mer information finns längre fram i bokslutet). I kommunkoncern Vetlanda kommun finns 216 fordon (2018 242 fordon). Hälften personbilar och hälften lätta lastbilar och arbetsfordon. 49 % (2018 50 %) (2017 55 %) av personbilarna är miljöbilar enligt definition 2007+2013 och 2018. Vi har en utmaning när det gäller framförallt lätta lastbilar som inte utvecklas i samma takt. Utbytetakt är för långsam för att vi skall klara omställningen till fossiloberoende fordonspark till 2030. Andelen fossiloberoende personbilar är 20 % (2018 13,8 %) för personbilar och 12 % (2018 2,5 %) för lätta lastbilar. Njudung energis alla fordon, sopbilar, personbilar och entreprenadmaskiner inom Njudung Energis avfallshantering är fossilbränslefria.

Vetlanda kommuns fordon har under 2018 körts 268 000 mil och det är en minskning med 32 000 mil jämfört med tidigare mätningar. Utöver detta sker transporter med egna fordon (70 000 mil) och kollektiva resor.

Samarbetet med Green Charge och Länsstyrelsen för att etablera fler laddstolpar samt en biogasmack är av stor vikt.

Projektet Green Charge första fas avslutades 2015 och Vetlanda kommun valde att inte fortsätta sitt engagemang i nästa fas.

Laddstationer för elbilar

Sedan december 2017 finns det 16 laddstationer i Vetlanda kommun med totalt 32 laddpunkter (Njudung energi 12 st. och Vetlanda kommun 2 st.). Utöver detta finns även publika laddstationer som drivs av privata aktörer.

Det finns laddstationer i de flesta större orterna i kommunen. Generellt riktvärde brukar vara en laddpunkt per 1000 invånare. I dagsläget finns de flesta laddstationer i städer samt större orter längs de större vägarna men mycket sällan på landsbygd eller i mindre orter vilket kan inverka negativt för elbilens utveckling i glesbygd. Njudung energis satsning omfattar både tätorten och landsbygden för att skapa sammanlänkande transportkorridorer. Läs mer på hemsidan

<http://www.njudung.se/elavtal/ladda-elbil/>

Två stationer ägs av externt företag. Sedan 2018 har mängden besökare vid de två kommunala laddstolpar ökat kraftigt och är ofta fullt utnyttjade.

Biogas som drivmedel till fordon

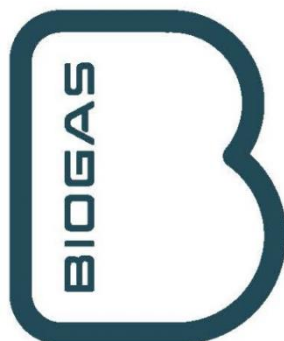
Från och med juli 2020 kommer det finnas en publik biogastankstation i Vetlanda.

Under 2018 beslutade Region Jönköpings län att prioritera biogas som bränsle i det nya kollektivtrafikavtalet som länstrafiken startar halvårsskiftet 2020.

Arbetet med en etablering av en biogastankstation i Vetlanda har pågått sedan hösten 2013. Under 2017 gjordes det omfattande utredningar på länsnivå om hur Jönköpings län skall kunna utveckla sin användning av biogas som fordonsbränsle. Utredningarna visar att Jönköpings län har goda förutsättningar för en ökad produktion och användning av biogas.

Vetlanda kommun och Njudung energi har varit en drivande part i länsprojektet Kraftsamling biogas II som har möjliggjort denna utveckling. Projektet kostade drygt 20 milj. kronor under knappt fyra år och beräknas ha växlat upp affärsområdet för biogas till mellan 200-300 milj. kronor årligen i Jönköpings län.

Den nationella biogassymbolen för som togs fram projektperioden.

Miljökommun Vetlanda³

Kulturmiljö

Kommunens mål

- Skydda och bevara kommunens värdefulla kulturmiljöer för framtiden.
- Utveckla och förstärka kommunens identitet och karaktär.

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Ett kulturmiljöprogram ska arbetas fram.					Kulturhistorisk utredning är gjord och är en grund för den fördjupade översiktsplanen för Vetlanda centralort. Dock har vi inte gjort någon plan ännu.
Gruvorna ska uppmärksammas mer genom bättre informationsmaterial och vårdprogram.					En cykel- och promenadguide har tagits fram och skyltning finns vid objekten. Vårdprogrammet görs av länsstyrelsen i samarbete med Vetlanda kommun. Genomfört och externa medel har tillkommit. Under 2018 har projektet förstudie Gruvlada genomförts för ett antal gruvor i kommunen. Syftet är att se potentialen i ökad gruvturism i kommunen och öppna upp flera gruvor för besöksnäringen.
Kommunen ska arbeta för att bevara och synliggöra odlingslandskapets kulturmiljövärden.					Cykel- och promenadguiden omfattar dels områden runt Vetlanda och dels runt Ramkvilla samt Korsberga. Den beskriver natur och kultur och är en del i projektet "Natur och kultur på hjul och till fots 2" som finansierats delvis (50 %) genom länsstyrelsen. Under 2014 färdigställdes flera cykel- och promenadrundor. Gruvrundan, Salgen runt, Ramkvillarundan och Vetlandarundan vilka påbörjades 2010 och avslutades 2014. Landsbrorundan färdigställdes 2016. Nävelsjörundan färdigställdes under 2017. Skederundan påbörjats och kommer färdigställas under 2019. Under 2019 har kommunens naturvårdsplan färdigställts och beslutats i fullmäktige, med fokus på kommunens natur och kulturmiljövärden.
Områdesbestämmelser ska upprättas för uppräknade kulturmiljöer.					Arbetet med avgränsningar av intressanta kulturmiljöer är en del av arbetet med grönstrukturunderlaget och den fördjupade översiktsplanen för Vetlanda centralort. Arbetet har slutförts under 2019. Även kommunens framtagna naturvårdsplan tar upp detta.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

³ Översiktsplan för Vetlanda kommun 2010

Naturmiljö

Kommunens mål

- Kommunens värdefulla naturområden ska skyddas och bevaras.
- Variationen mellan olika naturtyper och landskap ska skyddas och bevaras.

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
En naturvårdsplan ska tas fram över kommunen.			→		Genomförd och beslutad under 2019.
Skydda visuellt känsliga landskapstyper mot större exploateringar.					Det har tidigare gjorts en landskapsanalys i vindbruksplanen. Analysen finns när det blir aktuellt att ta hänsyn till känsliga landskapstyper. Landskapsanalysen ligger som grund och det görs fördjupade analyser på områden som blir aktuella. I den beslutade naturvårdsplanen 2019 har känsliga landskapstyper pekats ut.
Delta aktivt i att behålla mångfalden av skogstyper i kommunen.					Samarbetar med länsstyrelsen och skogsstyrelsen. Har gjorts försök med kontinuitetskogsbruk som har rönt stor uppmärksamhet. Bland annat Smålands skogsvårdsförbund har varit på besök. Arbetet pågår med hyggesfritt skogsbruk på några utvalda områden. I det framarbetade grönstrukturunderlaget och kommunens nya skogsbruksplan är detta aktuellt. Vi vill behålla mångfalden, öka andelen tall och minska andelen gran.
Öka andelen bete på befintlig kommunal mark för att hålla landskapet öppet.					En ökning gjordes under 2017 med mark intill Korsberga kyrka och planer på ytterligare områden pågår som betas med får. Tidigare områden betas även fortsättningsvis. Under 2018 har ytterligare beten öppnats upp med fårbeta kring området för det nya bostadsområdet Himlabackarna 3. Under 2019 har ytterligare två områden öppnats upp och hägnats in för bete i Korsberga och Norrgårdsområdet i Vetlanda.
Värna om gröna stråk i kommunens samhällen.					Grönstrukturunderlaget som togs fram under 2017 med stöd av LONA bidrag. Valda delar har vävts in i den fördjupade översiktsplanen.
Medverka till att andelen skyddad natur ökar.					Sker i dialog med länsstyrelsen och skogsstyrelsen. Andelen har ökat under perioden 2010-2019. Arbetet är en del av den löpande verksamheten.
Riksintresseområdena ska skyddas och bevaras.					Sker i dialog med länsstyrelsen.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Hör samman med regeringens miljömål

Bara naturlig försurning, Frisk luft, Ingen övergödning, Begränsad klimatpåverkan, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv.

Yt- och grundvatten

Kommunens mål

- Kommunens vattenförekomster (yt- och grundvatten) ska uppnå eller behålla god ekologisk och kemisk status enligt fastställda miljökvalitetsnormer.
- Risken för och konsekvenserna av översvämningar ska minska.

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Fortsatt kalkning och kalkeffektuppföljning i kommunens försurningsskadade vatten					Våtmarkskalkning sker varje år genom Emåförbundet. Ca 70 000 kr årligen
Fortsatt biologisk återställning inom kalkade områden, t.ex. fiskvägar och biotopvård					Under 2017 planerades en våtmarkspark med stöd av LONA-bidrag inom Himlabackarnas befintliga kommande bostadsområde. Arbetet har pågått under 2019 och slutförs 2020. Säkerställande av vattengenomföring genom Illharjen naturreservat genom åtgärder i Emån och Illharjendammen. Projektet är påbörjat under 2017. Detta sker i samarbete med Emåförbundet.
Tillsammans med vattenråden ska ett lokalt åtgärdsprogram utvecklas för vattenförekomsterna i kommunen.					Arbetet pågår.
Samarbete inom Emåns och Mörrumsåns avrinningsområde för att minska risken för översvämningar inom kommunen.					Under 2018 var det mest fokus på torka men Vetlanda kommun har tagit fram en översvämningsskartering för Vetlandabäcken från Föredadammen till Emån. Denna ligger till grund för planering och risker för översvämningar. Under 2018 arbetades det specifikt med centrala delar av Vetlanda inför kommande detaljplanearbete. Under 2019 har vi påbörjat ett arbete i Mogärdeparken i centrala Vetlanda där vi skapar översvämningssytor för att minska Vetlandabäckens påverkan på privata fastigheter vid höga flöden. Samt byggt om en bro på Trädgårdsgatan som haft en dämmande effekt på Vetlandabäcken.
Kommunen ska främja rekreation och uthålligt nyttjande av ytvatten, t.ex. fiske, bad och kanotning.					Under 2017 arbetades det med Illharjen- och öring projekten som nu förvaltas. Det ligger i Översiktsplanen att arbete med turism och rekreation.
Krav på hög skyddsnivå och inventering av enskilda avlopp.					Alla enskilda avlopp är inventerade och åtgärdsbeslut finns.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Hör samman med regeringens miljömål

Bara naturlig försurning, Gifrfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Ett rikt växt- och djurliv

Dricksvatten och avlopp

Kommunens mål	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Kommunens verksamhetsområden för vatten och avlopp ska byggas ut i enlighet med lagens intentioner och upprättad plan.					Under 2017 har Njudung energi byggt ut kommunalt VA till Alseda och Hallsnäs i Ramkvilla. Vi har arbetat mycket med dricksvattenfrågorna med anledning av låga vattennivåer och torka under 2018 och 2019.
Vattentäkter ska ha en god vattenkvalitet och skyddas mot föroreningar.					Det finns nya vattenskyddsföreskrifter för grundvattentäkter. Sedan 2014 finns en arbetsgrupp som heter "Säker dricksvattenförsörjning" som arbetar med insatsplaner för vattenskyddsområden samt utmärkning av dito, information och driftsplaner. Deltagande är tekniska kontoret, räddningstjänsten, Emåförbundet, miljö- och byggförvaltningen, Njudung energi och trafikverket. Under 2017 har det påbörjats en utredning om att flytta råvattenintaget för Vetlandas dricksvattenförsörjning. Arbetet har fortgått under 2018 och parallellt göra ett vattenskyddsområde runt Grumlan. Processen har avbrutits och fortsatt utredning pågår under 2019 och 2020
Utsläpp från enskilda avlopp ska minska.					Alla enskilda avlopp är inventerade och åtgärdsbeslut finns. Njudung energi bygger ut kommunalt avlopp till Kristinelunds stugområde och Hallsnäs i Ramkvilla.
Dagvattensystemen ska vara utformade så att tätorternas byggnader och anläggningar inte skadas av dagvatten.					Dagvattenpolicy finns och det har bildats en kommunövergripande vattengrupp som arbetar med detta. Vattenmyndigheten och länsstyrelsen har varit i Vetlanda och tittat på hur vi gör. Vi är ett gott exempel för andra och man vill veta hur vi gör. Njudung energi genomför löpande arbete med sanering av dagvattensystemet. Det är ett ständigt pågående arbete i alla byggprojekt och planer. Våtmarkspark i Himlabackarna har påbörjats för att fördröja vattnets väg genom landskapet och som ska ta hand om dagvatten och dräneringsvatten.
Den naturliga vattenbalansen ska, så långt det är tekniskt möjligt, inte påverkas negativt av tätorternas utveckling.					Hänger ihop med ovanstående och är ett kontinuerligt arbete. Har hanterats sedan 2014 i samband med nya detaljplaner och översiktsplaner och är en del av det löpande arbetet. När nya områden planeras finns klimatfaktorn med i alla delar vid genomförande. Problemet är gamla områden. Klimatfaktorn finns med i all planering på ett helt annat sätt än den gjort tidigare.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Hur ska vi uppnå målen?

E P H G Kommentar/åtgärd

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Genomförande av slutsatserna i utredningen av nya och utvidgade verksamhetsområden enligt ÖP.		→			Under 2014 var det två av sju områden som blev utbyggda. Ytterligare två blev klara under 2015 och ytterligare ett område 2017. För två områden söker man nya lösningar. Det har dessutom tillkommit fler områden. LONA-bidrag har erhållits för Himlabackarna. Himlabackar pågår och även in på 2020.
Utökning av detaljplanlagt område i anslutning till ett befintligt verksamhetsområde ska innebära att verksamhetsområdet utökas.					
Enskilda avlopp i områden aktuella för kommunal utbyggnad av VA behandlas enligt ÖP.					Pågår
Vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter ska upprättas för samtliga kommunala grund- och ytvattentäkter med mer än 10 kubikmeter vattenleverans per dygn, som finns kvar efter omstrukturering och nedläggning av vissa vattenverk.					Pågående arbete
Enskilda avlopp ska i särskilt utpekade områden, enligt ÖP, ha en hög skyddsnivå.					
Lokalt omhändertagande av dagvatten ska tillämpas där det är möjligt.					Sedan 2017 har vi 42 dagvattenanläggningar i drift. Det är kombinerade anläggningar för flödesutjämning och dagvattenhantering. Ytterligare 10 anläggningar är på gång och ca 15 i planering.
Tillförsel av föroreningar till dagvattensystemet ska begränsas.					Drivs genom pågående projekt. Kvarndammen är restaurerad. Restaureringen av Vetlandabäcken och Kvarndammen följs upp genom fortsatt provtagning.
Dagvattensystemen ska utformas så att så stor del av föroreningarna som möjligt kan avskiljas under vattnets väg till recipienten.					Projektet "Vetlandabäcken- från dike till levande å" genomförs i syfte att förbättra vattenkvaliteten och kunna fånga föroreningar innan de når den sanerade Kvarndammen. 2014 påbörjades även arbetet i Illharjen för att kunna ta hand om förorenat vatten innan det når ut i Emån. Emåförbundet driver arbetet vidare.
Dagvattnet ska utnyttjas som en resurs i tätorternas utveckling.					Bygger estetiskt tilltalande dammar. 2014-2015 byggdes en trevlig entré till Vetlanda vid Tjustkulleinfarten. Vid nybyggnation tas det hänsyn till dagvattenpolicyn, exempelvis Gillessalen. Under 2018 påbörjades projektets våtmarkspark i Himlabackarna. Under 2019 har översämningsytorna skapats och Mogärdeparken färdigställdes som ett led i detta. Bidrag har erhållits från Boverket.
Naturliga sjöar och vattendrag ska inte utnyttjas som dagvattendiken eller dagvattendammar.					Fångar upp det innan det når recipienten d.v.s. Vetlandabäcken och Tjustkulle.
Dagvatten från nya områden, trafikplatser, parkeringsytor, industritomter, bostadstomter m.m.,					Sker vid varje nytt område.

ska renas genom minst sedimentering och oljeavskiljning.					
--	--	--	--	--	--

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Avfall

Kommunens mål

- Säkerställa områdets markanvändning för framtiden.

Hur ska vi uppnå målen?

E P H G Kommentar/åtgärd

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
För området Flishult utreds nyttan av att upprätta områdesbestämmelser, detaljplan eller annan lämplig åtgärd för säkerställande av markanvändningen.					Frågan om planbestämmelser för Flishult är inte längre aktuell. Nytt tillstånd har erhållits och i den processen framkom att detaljplan inte krävdes.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Hör samman med regeringens miljömål

Giftfri miljö, God bebyggd miljö

Grus- och bergtäkter

Kommunens mål

- Minska användningen av naturgrus.
- Säkra den framtida tillgången på grus- och bergmaterial.

Hur ska vi uppnå målen?

E P H G Kommentar/åtgärd

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Kommunen ska sträva efter att använda bergkross istället för naturgrus.					Bergkross istället för naturgrus används vid halkbekämpning och som konstruktionsmassor vid exploatering.
Kommunen ska i yttranden till länsstyrelsen inte ge sitt godkännande till nya grustäkter i klass 1 och 2-områden, annat i det fall en mindre utvidgning kan ge en bättre efterbehandling av täktområdet. Detta gäller ej täkter som ingår i försörjningsplan för ballast för Jönköpings län.					Det finns utpekade områden i ÖP.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Vindkraft

Kommunens mål

- Kommunen har som målsättning att minst 80 vindkraftverk ska byggas i kommunen.
- Detta antal skulle producera el motsvarande kommunens totala elförbrukning.
- Arbeta för att vindkraftverken byggs i de lägen som pekas ut som lämpliga i vindbruksplanen.

Hur ska vi uppnå målen?	E	P	H	G	Kommentar/åtgärd
Vindbruksplanen ska ligga till grund för beslut i vindkraftsärenden.					Under 2014 genomfördes en aktualitetsprövning av översiktsplanen och vindbruksplanen. I dagsläget finns det 1 verk i drift och ytterligare sex är monterade och kommer vara i drift inom kort. Läs mer under rubrikerna begränsad klimatpåverkan och vindkraft.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Arbetet med de nationella miljömålen

Länsstyrelsen genomför årligen en uppföljning av kommunernas arbete med de nationella miljömålen utifrån åtgärdsprogram som beskriver våra gemensamma åtgärder. Under denna rubrik redovisas bland annat länsstyrelsens uppföljning. Alla mål följs inte upp varje år utan den senast genomförda mätningen redovisas i dokumentet. Under 2019 har det tagits fram en ny Klimat och energistrategi som antagits av Vetlanda kommun. Samt en regional utvecklingsstrategi.

Styrande regionala dokument i arbetet med miljö kvalitetsmålen.

- Regional utvecklingsstrategi för Jönköpings län 2020-2035
- Klimat- och energistrategi 2019
- Regional plan för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel
- Landskapsstrategi 2013
- Hälsans miljömål 2016-2020
- Vattnets miljömål 2017-2021
- Minskad klimatpåverkan 2015-2019
- Anpassning till ett förändrat klimat 2015-2019
- Grön handlingsplan 2018-2022

Begränsad klimatpåverkan

Förbränning av fossila bränslen som olja och gas, svarar för det största bidraget till ökad växthuseffekt. Utsläppen kommer främst från transporter, energiproduktion och jordbruket. För att nå målet krävs kraftiga globala utsläppsminskningar av växthusgaser, främst koldioxid, metan, lustgas och CFC. I Sverige och i länet har utsläppen från energiproduktion minskat medan utsläppen från vägtransporter ökat. Man bedömer dock att delmålet, minskade utsläpp av växthusgaser, kan nås.

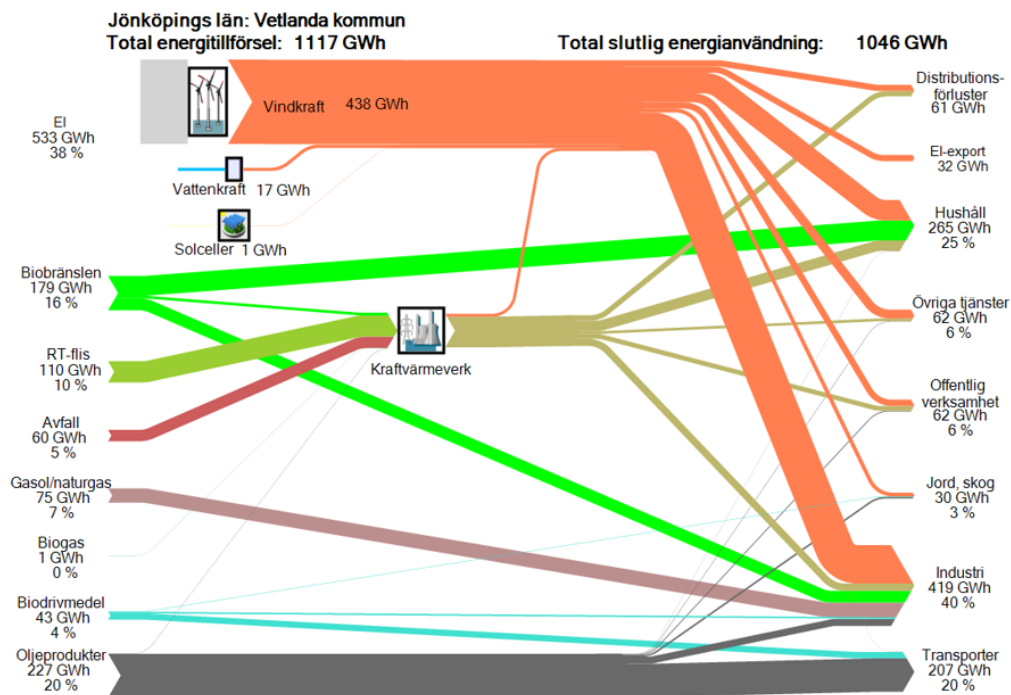
Energibalansen - förändringar mellan 2011 och 2017

Mellan 2011 och 2017 har mängden slutlig användning av energi minskat med 9 %. Främst är det industrin som minskat sin energianvändning med 16 %. Tyvärr har hushållens energiförbrukning ökat något.

Tillförd energi i oljeprodukter har minskat med 25 % samtidigt har mängden biodrivmedel ökat 2,5 ggr från 12 GWh till 43 GWh. Under 2013 producerade vi lika mycket elenergi som vi förbrukade men förbrukningen har sedan dess ökat mer än produktionen har ökat fram till 2017.

Energislagen är inte helt jämförbara över tid, vissa har gått upp medan andra har gått ner. Under perioden 2011 till 2017 har mängden tillförd el ökat från 408 GWh under 2011 till 533 GWh under 2017. Under samma period har vindkraft, vattenkraft och solel gjort att mängden netto tillförd elenergi minskat från 408 GWh till 77 GWh. Dessutom har Vetlanda kommun exporterat 32 GWh förnyelsebar el till elnätet. Inom Vetlanda kommuns yta producerades 456 GWh förnyelsebar el under 2017.

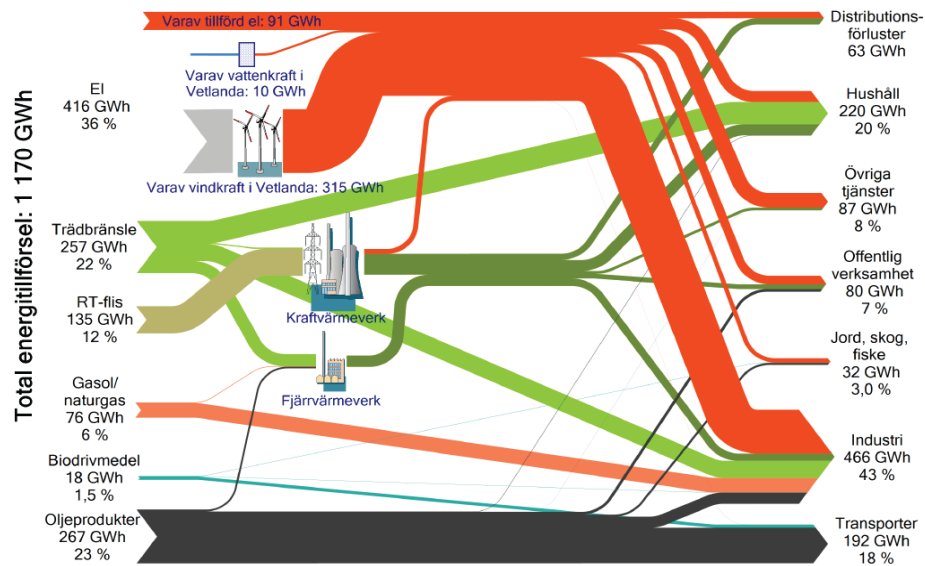
Resultat vid länsstyrelsens mätning 2017⁴

⁴ Rapport energibalans Jönköpings län 2017 av länsstyrelsen

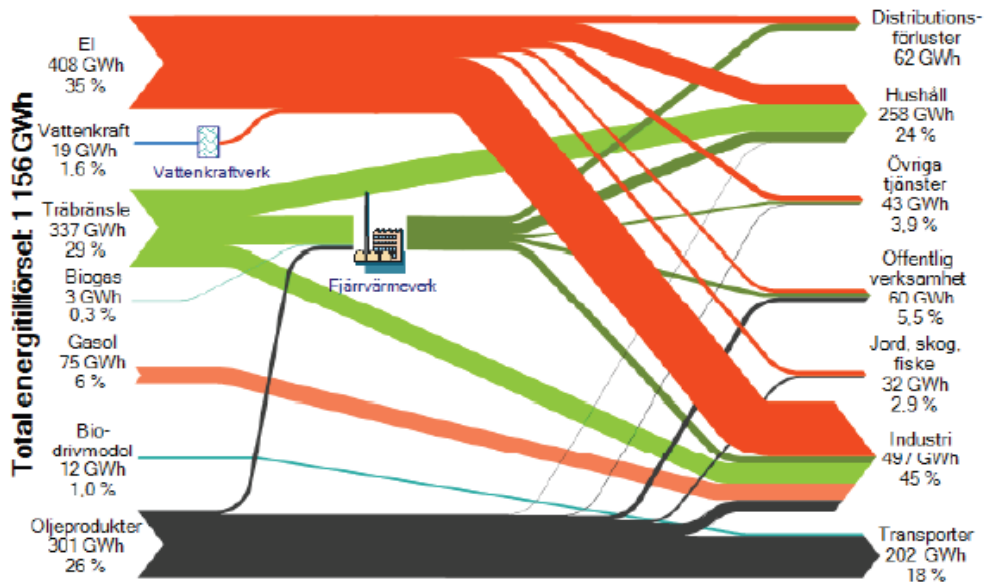
Resultat vid länsstyrelsens mätning 2013 ⁵

Sankey-diagram för Vetlanda kommun

Resultat vid länsstyrelsens mätning 2011 ⁶

Sankey-diagram för Vetlanda kommun

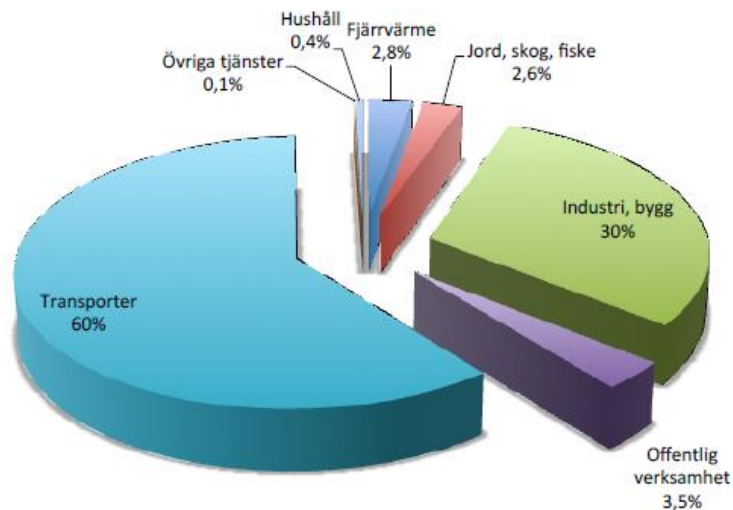

⁵ Rapport energibalans Jönköpings län 2013 av länsstyrelsen

⁶ Rapport energibalans Jönköpings län 2011 av länsstyrelsen

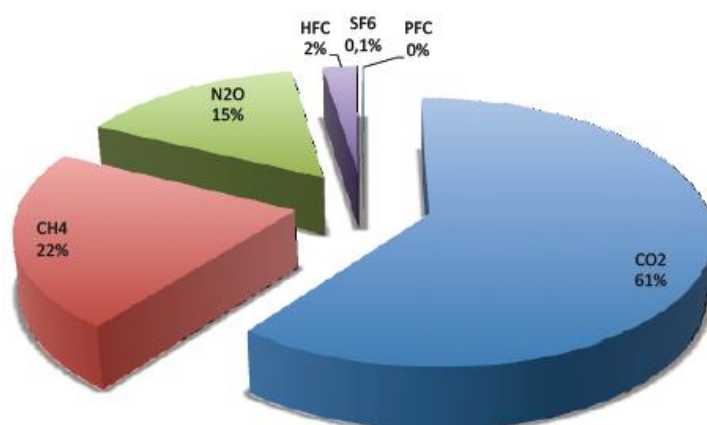
Utsläpp av CO₂ i Vetlanda kommun 2013⁷

Utsläppen av koldioxid i Vetlanda kommun var ca 105 000 ton år 2013. Fördelningen av utsläppen från olika samhällssektorer ses i tabellen och diagrammet nedan.

Sektor	Mängd (ton)	Andel
Fjärrvärme	2 960	2,8%
Jord, skog, fiske	2 710	2,6%
Industri, bygg	31 900	30%
Offentlig verksamhet	3 660	3,5%
Transporter	63 400	60%
Övriga tjänster	90	0,1%
Hushåll	440	0,4%
Totalt	105 000	100%
<i>Totalt per capita, kg/pers</i>	<i>3 979</i>	

Utsläpp av alla växthusgaser i Vetlanda 2013⁸

⁷ Länsstyrelsens rapport - Utsläpp av växthusgaser i Jönköpings län 2013

⁸ Länsstyrelsens rapport - Utsläpp av växthusgaser i Jönköpings län 2013

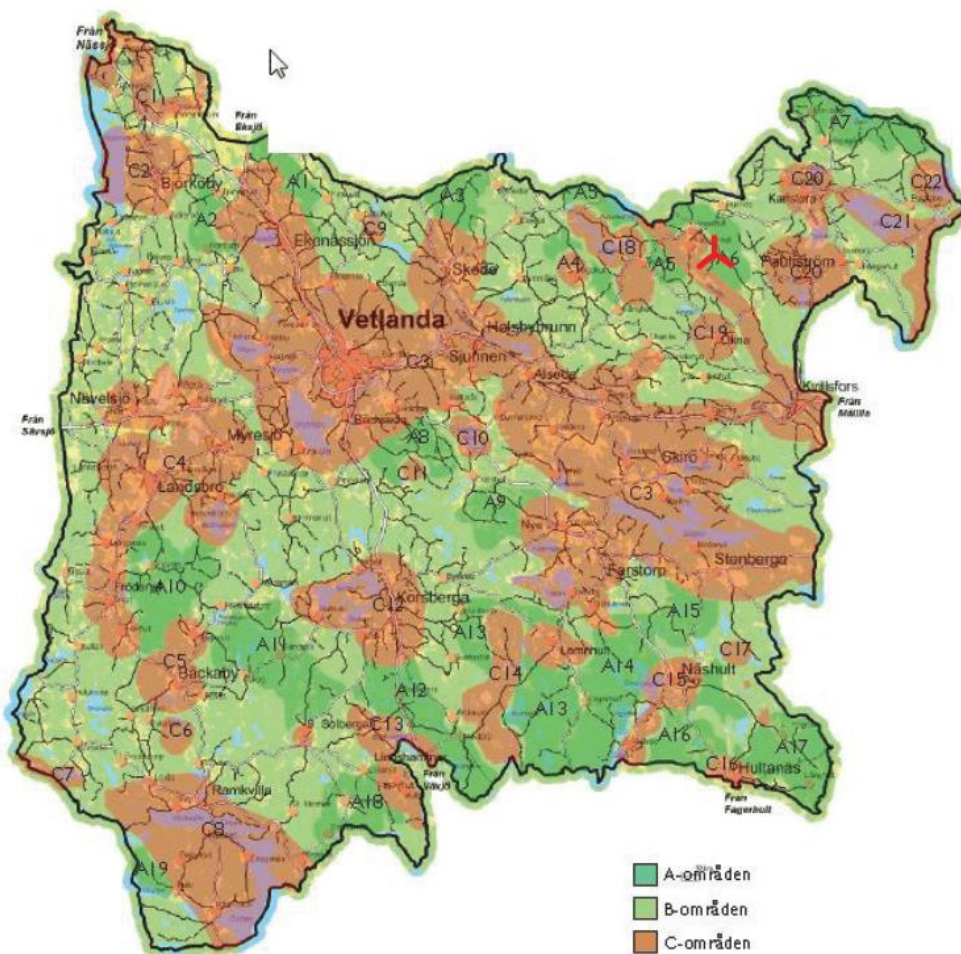
Vindkraft

I dagsläget finns 56 vindkraftverk i drift med följande effekt:

Stensåsa	39 GWh
Erikshester	35 GWh
Millestorp	65 GWh
Lemnhult	280 GWh
Totalt:	419 GWh

Inkomna ärende är.

- Slageryd – 6 verk färdigställt under 2019 men ej ännu startat.
- Lockarp - 8 verk varav 7 i Vetlanda kommun, entreprenören har fått tillstånd men har sökt ändringstillstånd.
- Stora Moshult – 2 verk som fått beslut men entreprenören har inlett en tillståndsprocess för 4 verk istället.
- Lilla Götetorp – anmälan om 3 verk.
- Åmjölkesbo – anmälan om 1 verk. Beslutat men överklagat.

Figur 3. Karta från Vetlanda kommuns hemsida över olika områdens lämplighet för vindbruk.

Solenergi⁹

Antalet anläggningar har ökat från 77 (1,3 MWp effekt) under 2016 till 185 (2,53 MWp effekt) anläggningar till 2018. Elproduktionen från solcellsanläggningarna kan uppskattas till ca 2,3 GWh. (Antagen genomsnittlig årlig elproduktion om 900 kWh/kWp installerad topp effekt). Det motsvarar energiförbrukningen för ca 150 villor.

Vetlanda, Mullsjö och Sävsjö låg under 2018 jämbördigt i topp i länet när det gäller producerad solenergi per kommuninvånare.

Under 2017- 2019 genomfördes energimyndigheten ett insatsprojekt, solel. Syftet var att öka antalet solelsanläggningar. Lokalt har det genomförts flera stora informationsträffar med 100-talet besökare på varje och ett antal mindre informationsaktiviteter. Samverkan med Njudung energi och lokala entreprenörer har givit bra underlag för privatpersoner och företag att investera i solcellsanläggningar. Även här är det en eftersläpning i det statistiska underlaget.

Transporter

Transportområdet står för merparten av konsumtionen av oljeprodukter.

Vi har idag ca 70 000 transporter i Vetlanda kommun varje dygn. Hälften (35 000) sker inne i Vetlanda tätort och hälften av dem (17500) är kortare än 5 km. 90 % av resorna i Vetlanda tätort är under 10 km. Detta blir vår stora utmaning att arbeta vidare med.

Fordonspark

Vetlanda kommun upphandlar enbart miljöklassade fordon. Trots att fordonstrafiken är den enskilt största påverkansfaktorn av CO₂-utsläppen är det i en kommun som Vetlanda nödvändigt att använda bilar. Det pågår ett omställningsarbete till fossilfri fordonsflotta. En omställning som kräver ny teknik, nytt tänkande och kostar pengar.

Antalet fordon (PB och LLB) har minskat från 242 fordon under 2018 till 216 fordon under slutet av 2019.

Totalt kördes det under 2016 ca 311 000 + 70 000 mil per år (Vetlanda kommuns egna fordon + privat bil i tjänsten) till en kostnad av 10, 4 milj. kr + 2,3 milj. kr.

Under 2019 har vi kört 268 000 mil med Vetlanda kommuns fordon. Det är också första året vi har digitala körjournaler vilket kvalitetssäkrar statistiken.

⁹ www.svensksolenergi.se

Laddstolpar för elbilar – laddhybrider

Se fullmäktiges mål sidan 5-10

Biogas som fordonsbränsle

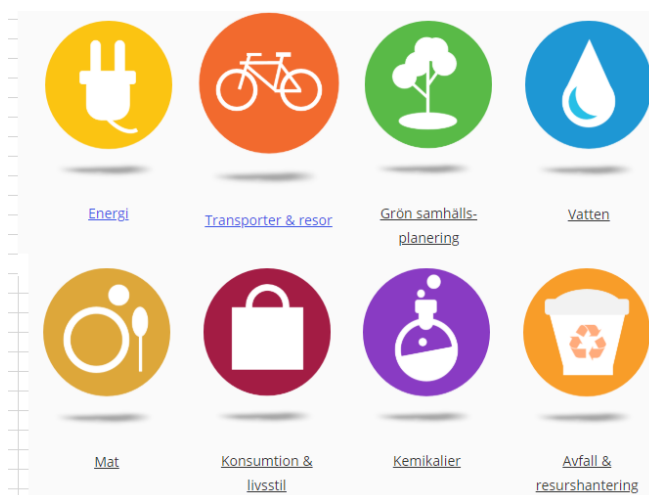
Se fullmäktiges mål sidan 5-10

Information till allmänheten

Under året har miljöarbetet uppmärksamats vid publika arrangemang, genom våra egna kommunikationskanaler, vetlanda.se, Facebook och Instagram. Vetlandaposten har också bidragit till att synliggöra vårt miljöarbete.

Miljöutbildning till medarbetare och allmänheten

Under 2019 har det i samarbete med flera kommuner i länet och digitaliseringsrådet tagits fram en webbaserad miljöutbildning. En grundläggande utbildning som ska ge en ökad kunskap och syftar till att medarbetare ska göra mer miljömedvetna val. Utbildningen är även tillgänglig för allmänheten på www.kommun.vetlanda.se

Energi- och klimatrådgivningen

Vetlanda kommun har en halvtidstjänst för att kunna erbjuda energi- och klimatrådgivning till företag, organisationer och privatpersoner. Nedan redovisas några av de större insatserna.

Allmän rådgivning

Den vanligaste rådgivningssituationen förutom mässor och andra publika arrangemang är personliga möten. Under 2019 genomfördes rådgivning vid 140 tillfällen. Solenergi är dominerade och därefter värmekonverteringar i privatbostäder.

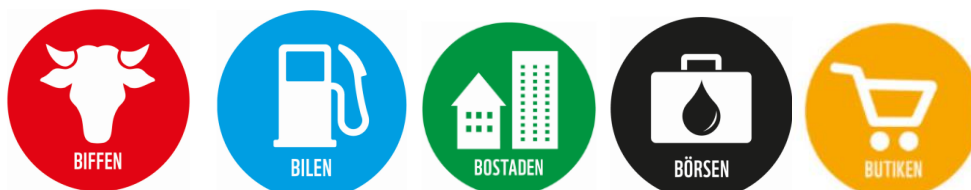
Klimatsmart mat för en bättre framtid

Under Klimatrådets klimatvecka valdes att lyfta fram matens betydelse för vår egen klimatpåverkan. I Vetlanda kommuns alla förskolor och skolor serverades under hela veckan en meny som medvetet valts utifrån att skapa en så låg klimatbelastning som möjligt. Menyn kompletterades med en förklarande text om varför man gjort dessa val och på vilket sätt det minskade vår klimatpåverkan.

Earth Hour

Ett världsomspännande arrangemang som Vetlanda kommun uppmärksamade i media. Tidigare år har delar av våra orter traditionsenligt släckts ner under en timme. Under 2018 framkom inom ramen för vårt säkerhetsarbete att en sådan nedsläckning bedöms som en risk och människor kan komma till skada. Med andra ord genomförs

inte nedsläckning. Vetlanda kommun ser dock positivt på WWF:s initiativ och arbete för att skapa uppmärksamhet i klimatfrågan.

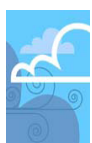

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
<p>Öka produktion och användning av förnybar el. Styrande dokument och handlingsplaner: Länets kommuner, företag och organisationer uttrycker i respektive översiktsplan, eller annat styrande dokument som t ex miljöprogram, energi- och klimatstrategi, affärsplan, att man på den egna organisationens mark eller byggnader vill anlägga elproduktions - anläggningar som vindkraft och solceller.</p>	G	<p>Vetlanda kommun köper enbart förnybar el till den egna verksamheten. Vetlanda kommun köper enbart förnybara el till den egna verksamheten. Under 2017 producerades ca 456 GWh förnyelsebar el i Vetlanda kommun. Dessutom exporterades 32 GWh till det allmänna nätet. Njudung energi äger vindkraftsandelar i Vetlanda kommun. Den installerade solelseffekten har ökat från 1,3 MWp 2016 till 2,53 MWp 2018. Vetlanda kommun har en anläggning i drift på Killingen (40 kW). En anläggning på Tomasgården 110 kWp är upphandlad och kommer att monteras i samband med entreprenaden. Mogärdeskolan 60 kWp i samband med ombyggnationen. Himlabackarna förskola 45 kWp vid byggnation 2021.</p>
<p>Öka produktion och användning av förnybar el. Köpa förnybar el: Elabonnemang om köp av förnybar el eller Bra Miljöval-märkt el tecknas.</p>	G	<p>Vetlanda kommun köper enbart miljömärkt el. Njudung energi äger andelar i vindkraftsanläggningar, har egna vattenkraftsanläggningar solelsanläggningar.</p>
<p>Energideklaration fordon.</p>	G	<p>Vetlanda kommun har genomfört en energideklaration för alla fordon. Får underlag genom Miljöfordon Syd. Sedan 2017 har fordonsorganisationen gjorts om och vi har en gemensam organisation för alla fordon vilket kommer ge oss förutsättningar att bedriva ett utvecklingsarbete.</p>
<p>Öka kunskapen om olika förnybara energilösningar -safari</p>	G	<p>Vetlanda kommun har deltagit i solsafari där anläggningar visades upp för privatpersoner och företag. Vi har haft flera informationskvällar om solel. Inriktningarna har varit privatpersoner, företag och lantbruk.</p>
<p>Klimatrådets organisationer ska endast använda fordon avsedda för förnybara bränslen eller el för resor i bil senast år 2020</p>	P	<p>Deltar ej i åtgärden. Sedan 2010 idag finns rena elbilar samt laddhybrider i kommunens fordonspark. En biogastankstation etableras vid halvårsskiftet 2020. Under 2017 skedde en kraftig utbyggnad av ladd infrastrukturen. Såväl i centralorten som i flera av de mindre orterna i Vetlanda kommun.</p>

		Riktvärdet är en laddpunkt per tusen invånare och Vetlanda har idag 1,2 laddpunkter/1000 inv. Till detta kommer även laddpunkter som finansierats av privata aktörer. Endast miljöklassade bilar införskaffas till Vetlanda kommun.
Minska matsvinnet Syftet är att minska matsvinnet från offentlig verksamhet i länet. Matproduktion har en betydande klimatpåverkan och påverkar även möjligheterna att uppnå flera andra miljö kvalitetsmål	G	Mätningar genomförs sedan flera år i Vetlanda kommun. Mål är satta i verksamhetsplanen. 2018 var målet att minska matsvinnet med 10 %. Se mer under rubriken måltidsservice 2019.

Frisk luft

Människors hälsa kan påverkas negativt av luftföroreningar genom ökad sjuklighet (luftvägssjukdomar, hjärt- och kärlsjukdomar, cancersjukdomar) och ökad dödlighet. Det leder även till exempelvis skador på växter, försurning och övergödning. De påskyndar vidare nedbrytningen av metaller, kalksten, gummi och plaster, samt skadar eller smutsar ner kulturhistoriskt värdefulla byggnader, statyer och fornlämningar. Lokalutsläppen kommer framför allt från vägtrafik, arbetsmaskiner och småskalig vedeldning. Luftföroreningar sprids långa sträckor vilket gör att internationella åtgärder inom trafik- och energiområdet är viktiga. Som ett styrmedel för att förbättra luftkvaliteten finns ett antal miljö kvalitetsnormer för utomhusluft. Dessa är vid sidan av andra styrmedel ett viktigt verktyg i strävan efter att minska halterna av luftföroreningar.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Informationskampanj om dubbdäck. Dubbdäcksinventeringar på minst en parkering eller insamlande av försäljningsstatistik av vinterdäck genomförs årligen av kommunerna.	E	Deltar ej i åtgärden.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

God bebyggd miljö

Målet består av flera delmål. Det handlar om god fysisk planering, bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, trafikbuller, uttag av naturgrus, avfall, energianvändning i byggnader och god inomhusmiljö. Miljömålet som helhet kommer inte att nås. Delmålen om avfall och energianvändning i byggnader bedöms möjliga att nå.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Kommunala kulturmiljö- underlag och kulturmiljöprogram	H	Vi har inget program. Det har gjorts en kulturhistorisk utredning för några år sedan. Gäller hela kommunen. Utredning för Vetlanda stad och nära omland är nyare. Det har gjorts en klassning enligt standard från länsstyrelsen. Underlagen skall plockas in i vår nya ÖP.

Antikvarisk kompetens på kommunerna	G	Det finns en upphandlad kompetens i tillräcklig omfattning.
Ekologkompetens	G	Inom akvatiska miljöer finns ekologisk kompetens genom Emåförbundet. Inom kommunen finns en naturvårdsansvarig och en naturvårdshandläggare. Tillsammans med Miljö- och byggförvaltningen bedömer vi att det finns kompetens i tillräcklig omfattning.
Grönstrukturplaner/program	G	Grönstrukturunderlag för Vetlanda centralort är upprättat och vävs in i FÖP. Det finns grönstrukturplaner även för de mindre orterna i kommunen som genomfördes 2008.
Insatser för grönstrukturen	G	Sker löpande inom Vetlanda kommun. Vi har sökt LONA bidrag för åtgärder under 2019. Under 2019 har vi ytterligare ökat andelen gräsmark i staden som sköts som äng samt Frihuggit gamla ekar på kommunägd mark.
Fördjupad genomlysning av God bebyggd miljö i översiktsplanen	G	Finns beskrivet i nuvarande ÖP. Frågan kommer att hanteras i den kommande översiktsplanen genom revidering av nuvarande.
Ökad återvinning av avfall	G	Mer än 98 % av hushållsavfallet återvinns. Plockanalyser genomförs årligen. Både hårdplast och mjukplast återvinns på Återvinnings Centralen
Åtgärda buller i utomhusmiljön vid förskola/skola/fritidshem	G	Nya förskolor är uppmätta såväl i planfrågor som vid byggnation. När det gäller befintliga förskolor har det gjorts en bedömning att det inte behövs. Åtgärder har genomförts där det behövts.
Samverkan för ökad tillämpning av annan teknik än schaktning och deponering vid sanering	G	Samverkan sker i varje projekt mellan berörda parter. Vetlanda kommun har deltagit i samverkansprojektet, konferenser, utbildningar m.m..

Solskydd vid förskolor

Vid all om- och nybyggnation beaktas behovet av solskydd för förskolebarnen och elever i deras utemiljö.

Giftfri miljö

Kemikalieanvändningen ökar stadigt i världen. Kemiska ämnen som bryts ner långsamt är redan spridda i miljön samt i varor och byggnader. Giftfri miljö är ett av de miljömål som bedöms svårast att nå, särskilt när det gäller spridning av tungmetaller och organiska långlivade ämnen. Mer kunskap och information om kemiska ämnen behövs. Nationella och internationella insatser som införande av den nya EU- lagstiftningen REACH kan göra det möjligt att begränsa tillförseln av nya farliga ämnen till miljön i framtiden.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Anslutningspolicy för kvalitetssäkring av inkommande avloppsvatten	G	Åtgärden innebär att en gemensam anslutningspolicy för inkommande industriellt avloppsvatten har tagits fram.
Kontroll av informationskravet i Reach	P	Under 2019 genomfördes MoB tillsammans med Keml ett projekt riktat mot handeln.

Kemikalier i förskolan	G	Hösten 2015 genomfördes en inventering på samtliga förskolor. Sedan september 2016 har Vetlanda kommun ett program och en handlingsplan för kemikaliesmart förskola som följs upp årligen.
Utfasning av farliga ämnen i byggbranschen	G	Information vid samråd är inga problem bara vi har tillgång till adekvat material. Internt i kommunens fastigheter har vi en plan för miljöanpassad upphandling inom miljösektorn. Beaktas även vid upphandling av tjänster. Intern information och utbildning har genomförts. Krav på giftfria byggvaror ställs vid byggnation, både ny och ombyggnation. Information sker vid tekniskt samråd.
Fasa ut farliga kemikalier a) En förteckning över vilka farliga kemiska ämnen som används i verksamheten upprättas. b) Användningen av de ämnen som pekas ut under åtgärdens del a ska minska varje år. Till år 2020 ska användningen (i volym) av farliga ämnen ha minskat med 20 procent jämfört med 2015. c) Tillsynsmyndigheten arbetar aktivt i tillsynen med att lyfta frågan och arbeta för att verksamhetsutövarna har en uppdaterad förteckning	G	Alla åtgärder genomförda och är en integrerad del i tillsynen.
Förorenade områden orsakade av pågående verksamheter ska inventeras och riskklassas enligt MIFO fas 1	P	Arbetet pågår fortfarande. Vetlanda har en tillsyns och åtgärdsstrategi för förorenade områden. Länsstyrelsen har tagit del av kommunernas strategier. Åtgärden är ej valbar utan skall genomföras. Totalt finns det drygt 500 objekt i Vetlanda kommun varav 150 är bedömda som riskklass 1 och 2. På 42 av objekten är kommunen verksamhetsutövare och skall därmed stå för kostnaderna. De 42 objekten blev färdiginventerade under 2018. Inget nytt under 2019
Undersökningar av potentiellt förorenade områden vid nedlagda eller pågående verksamheter i riskklass 1 och 2 motsvarande MIFO fas 2	H	Under 2018- 2019 har vi ställt krav på tre förorenade områden.
Arbete med saneringsåtgärder av riskklass 1-objekt	P	Objekt som är föremål för undersökning finns i vårt område. Områden redovisas i regionala programmet för förorenade områden. Åtgärden är ej valbar. Sanering förutsätter statliga bidrag.
Arbete med saneringsåtgärder av riskklass 2-objekt	P	Objekt som är föremål för undersökning finns i vårt område. Områden redovisas i regionala programmet för förorenade områden. Vi håller på med undersökningar MIFO 1 och 2 med ansvarsutredningar. Under 2019 har ställts krav på ett riskklass 2 objekt som skall saneras. Vi har

	även haft ett antal saneringar i samband med exploateringar.
--	--

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Förorenad mark

Vid planering och vid anläggning av nya planlagda områden utreds förekomsten av förorenad mark. Tyvärr är förekomsten av förorenad mark omfattande med anledning av historiska verksamheter och arbetet fortsätter i samarbete med länsstyrelsen.

Kemikaliesmart förskola

I handlingsplanen anges 54 åtgärder som skall genomföras fram till 2020. Det primära syftet är att stoppa inflödet av nya olämpliga produkter och införande av rutiner. Åtgärderna är av olika dignitet allt ifrån enklare rutinförändringar till kostsamma återinvesteringar. Allt kan inte göras på en gång utan får genomföras efterhand som verksamhet och ekonomi klara av att hantera åtgärderna. Vi konstaterar med glädje det stora engagemang som visats från alla berörda verksamheter. Ett engagemang som också ger resultat. Slutredovisning genomförs under 2020

KEMIKALIESMART FÖRSKOLA

Rutiner för dig som jobbar i förskolan

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet motverkar att skadlig UV- strålning från solen når jorden. Vid uttunning av ozonskiktet ökar risken för hudcancer, nedsatt immunförsvar och starr. Även miljön på land och vatten skadas, liksom jordbruksgrödor och skog. Halterna av många ozonnedbrytande ämnen har minskat som en följd av det internationella avtalet, Montrealprotokollet, där medverkande länder förbundit sig att upphöra med användningen av dessa ämnen. I Sverige är avvecklingen av de flesta ozonnedbrytande ämnena genomförd och målet bedöms som möjligt att nå.

Säker strålmiljö

Strålning kommer från rymden, solen och från radioaktiva ämnen i marken och vår egen kropp. Utsläppen av radioaktiva ämnen till miljön är låg och en nationell plan för att ta hand om det radioaktiva avfallet håller på att arbetas fram. Den totala exponeringen från elektromagnetiska fält är låg och har inte ökat de senaste åren. Kunskapen om effekterna av elektromagnetisk strålning är dock varken fullständig eller entydig.

Sammantaget bedöms dock målet som möjligt att nå om man kan få människor att minska sin exponering för UV- strålning, både från solen och från solarier.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Solskydd på förskolegårdar och sommaröppna fritidshem	H	Det finns med som en rutin i Vetlanda kommuns arbetssätt. Det har dock inte gjorts någon åtgärdsplan för Vetlanda kommun. Vid nybyggnation är det alltid med, att vi utnyttjar befintliga skydd som skog. Svårt att lova att i vårt läge kommer kunna hantera alla nuvarande befintliga objekt. Inventering har skett och prioriteringslista är upprättad. Hänsyn tas vid nyproduktion.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Övrigt

Uttjänta brandvarnare samlas in för omhändertagande på ett miljöriktigt sätt. Ingen enskild statistik förs över insamling av just brandvarnare men det pågår ett kontinuerligt arbete med att få folk att sortera rätt.

Bara naturlig försurning

Utsläpp av svaveldioxid från förbränning av olja och kol i de europeiska länderna är den främsta orsaken till försurning av mark och vatten i Sverige. Även kväveoxider från transporter, speciellt internationell sjöfart, bidrar i hög grad till försurningen. Skogens bidrag till försurningen påverkas framför allt av att man tar ut GROT (grenar och toppar). Askåterföring bör därför ske för att återfå ett kretslopp i skogen. Trots omfattande utsläppsminskningar de senaste åren, främst på grund av minskningen av oljeanvändning för energiproduktion och transporter, kommer målet inte att nås i tid. Målområdets syfte är delvis uppfyllt, önskvärt om större del askåterföring kunde användas i skogsbruket eftersom det är det som förordas i första hand. Vi bör verka för att aska till större del sprids på skogsmark istället för att återanvändas som täckningsmaterial till deponier.

Ingen övergödning

För höga halter av kväve och fosfor i mark eller i vatten leder till övergödning. De största utsläppen kommer från diffusa läckage från jordbruket samt utsläpp från kommunala reningsverk och dagvatten. En betydande del kommer också från skogsbruk, massaindustri och enskilda avlopp. Övergödningen orsakar bland annat algblomning i hav, sjöar och vattendrag. Växtligheten förändras och grundvattnet får höga nitrathalter. På regional nivå kan delmålen gällande minskning av fosfor och kväveutsläpp nås genom kommande arbete med vattenförvaltning. Nationellt bedöms målet inte möjligt att nå då Sverige påverkas mycket av nedfall av kväve från luft, främst från internationell sjöfart.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Skyddsnivå enskilda avlopp. Kommunen har tagit fram prioriterade områden i sin kommun.	G	Områden med hög skyddsnivå finns angivna i översiktsplanen. Alla enskilda avlopp är inventerade och åtgärdsbeslut finns.
Kommunala VA-rådgivare. Kommunen har eller har tillgång till en medarbetare som erbjuder rådgivning inom vatten och avlopp.	G	Vi har ingen särskild rådgivare i frågan men frågan hanteras av berörda förvaltningar och verksamheter. Information finns på kommunens hemsidor. Det har genomfört informationskampanjer via sociala medier. Vår bedömning är i dagsläget att vi inte behöver någon specifik rådgivare.

Tjänsten kan vara delad med andra kommuner.		
Framtagande av VA-plan	P	Dagvattenstrategi finns. Investeringsplan finns. Förnyelseplan finns. Regional vattenförsörjningsplan finns och kommunal VA-plan är påbörjad. VA-plan skall tas fram men har fått stå tillbaka för klimatanpassningsåtgärder.
Tillsyn av ledningsnätet	G	Genomfört
Dagvattenstrategi och recipientklassning.	G	Vi har tagit fram ett arbetsprogram som finns i ÖP. Frågan har varit och är prioriterad i vår verksamhet. Många objekt är redan åtgärdade. Det finns även en dagvattenstrategi för länet.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Förbättringar av det kommunala ledningsnätet

Saneringar av ledningsnätet är ett kontinuerligt pågående arbete. Insatser görs i de områden där investeringen gör mest nytta. Investeringsbudgeten läggs fram under höst och åtgärder görs nästkommande år.

En kommunal dagvattenstrategi

Det finns en länsövergripande dagvattenstrategi som tagits fram under 2015. Ambitionen är att upprätta ett dokument för dagvatten liknande det som finns för anslutningspolicyn. Vi har även en fungerande vattengrupp i Vetlanda tillsammans med Njudung energi, Miljö- och byggförvaltningen, Tekniska kontoret, Emåförbundet och Räddningstjänsten där vi diskuterar dagvattenfrågor. Dagvattenstrategin ingår i kommunens översiktsplan och ska in i kommande VA-plan. Antagen i översiktsplanen och arbete pågår med klimatanpassningsplan.

Alla kommuner tar fram en kommunövergripande avloppsplan

Arbetet finns beskrivet i översiktsplanen men det finns ingen särskild plan. Ska ingå i kommande VA plan.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag är viktiga för den biologiska mångfalden. I vissa områden behöver vattenmiljöer skyddas från strandnära byggande, vattenreglering samt jord- och skogsbruk. Skyddsvärda vattendrag som redan är påverkade ska restaureras. Ytvattentäkter som försörjer mer än 50 personer eller distribuerar mer än 10 m³ per dygn i genomsnitt ska ha skyddsbestämmelser. Målet bedöms möjligt att nå om ytterligare skyddsområden inrättas.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet	Kommentar
Information till allmänheten om värden i sjöar och vattendrag	G Informationsarrangemang har genomförts under året med externa aktörer, exempelvis Södra skogsägarna och under Kvillsforsdagarna. Skyltning finns på det flesta platser och information finns på Emåförbundets hemsida. Under 2018 har två vattendragsvandringar genomförts, Brostugebäcken och Emån övre. En information till Hydro och en till Mogärdeskolan.
Tillsynsinsats på miljöfarliga verksamheter som påverkar vattenförekomster	G Integrerad del i miljötillsynen. Verksamhetsplan och fokusområden finns. Alla åtgärder genomförda.

Vandringshinder för fisk och utter i det kommunala vägnätet	P	Vi har arbetat mycket med dessa frågor. Vi har ett löpande arbete tillsammans med Emåförbundet och länsstyrelsen som är med och prioriterar åtgärderna. Vi har flera vattenprojekt på gång. Åtgärderna kostar pengar men det finns också bidrag att söka. Finansiering pågår och det finns medel vissa insatser.
---	---	--

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Grundvatten av god kvalitet

För att skydda grundvattnet från föroreningar och exploatering ska skyddsområden inrättas för vattenförekomster för nuvarande och framtida vattenförsörjning. Enligt vattendirektivet gäller det främst vattenförekomster som ger mer än 10 m³ per dygn i genomsnitt eller betjänar mer än 50 personer. Användning av mark och vatten får inte medföra negativa förändringar i grundvattennivåerna. Kommande åtgärdsprogram i Vattendirektivet kommer att betyda mycket för möjligheten att uppnå målet.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Kommunala vattenförsörjningsplaner. Vattenförsörjningsplan är upprättad och beslutad.	H	Vattenförsörjningsplan upprättad men inte beslutad
Aktuella vattenskyddsområden	H	Kommer att hanteras i vattenförsörjningsplanen.
Beredskapsplaner och övning. Plan för hantering av olyckor finns framtagen. Insatser har övats minst en gång.	H	Räddningstjänsten har inga särskilda planer för vattenskyddsområden. Den operativa delen har planer för olyckor vid vatten. Insatsplaner är under framtagande men är inte klara. Finns för de två största områdena. Övning sker årligen och utrustning finns. Dock inte riktade mot specifikt vattenskyddsområde.
Information till fastighetsägare med enskilt vatten (2017)	G	Vi har skickat ut informationsmaterial till alla som har fått sitt avlopp inventerat i samband med inspektionsrapporten. Ca 3000 utskick. Information finns även på kommunens hemsida.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Myllrande våtmarker

Sedan början av 1800- talet har ca 3 miljoner hektar våtmark försvunnit genom torrläggning eller annan exploatering. Ett stort antal växter och djur är beroende av våtmarker. Regeringen har avsatt pengar till länsstyrelserna för att återskapa och återställa våtmarker. Naturvårdsverket har upprättat en plan, Myrskyddsplanen, för att möjliggöra skydd för myrar. För att nå målet måste fler myrar skyddas och nya skogsvägar byggas på ett sådant sätt att de inte skadar våtmarkerna.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet	Kommentar
-----------	-----------

Information till markägare om samrådspåikt vid anläggande av väg i skogslandskapet; rutin för informationsspredning vid samråd	G	Avser kommunens eget innehav. För övriga skogliga åtgärder inom vattenskyddsområden finns det rutiner även med övriga markägare.
Guidningar på våtmarker	G	Guidade vandringar har genomförts för olika grupper.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Levande skogar

Klimatförändringen ökar samhällets behov av förnyelsebar råvara vilket leder till ökad avverkning och uttag av grenar, toppar och stubbar. Detta leder till en långsam försurning och utarmning i marken. Näringsförluster kan kompenseras med askåterföring, ibland i kombination med kvävegödning, vilket bör göras inom en trädgeneration. För att värna den biologiska mångfalden ska mängden död ved, gammal skog och äldre lövrik skog öka, vilket också sker. Skogsbruk kan även skada forn- och kulturlämningar, främst vid markberedning. Andelen skyddad skogsmark är ännu inte tillräcklig och hänsyn till forn- och kulturlämningar tas inte i tillräcklig omfattning för att målet ska nås.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Skog med höga sociala värden - ökad information och dialog	G	Vi arbetar aktivt med denna fråga i samband med arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Vetlanda centralort. Det har upprättats en naturvårdsgrupp för att skapa dialog kring skötsel och bevarande av kommunalt ägd skogs- och naturmark. En naturvårdsplan har tagits fram under 2019.
Frihuggning av skyddsvärda träd	H	Frihuggning av gamla ekar på kommunal mark har skett under 2019. Planen är ta fram en handlingsplan för områden med gamla ekar. Arbetet pågår.
Kartläggning av socialt viktiga naturområden	G	Inventering har skett i samband med grönstrukturunderlaget men inte enligt naturvårdsverkets metod. Metoden var inte känd vid tillfället.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Ett rikt odlingslandskap

Jordbruket har förändrats och det bedrivs allt mer intensiv odling i slättbygderna medan jordbruksmarken i skogs- och mellanbygderna hotas av igenväxning. Detta påverkar även mångfalden av byggnader och bebyggelsemiljöer. De natur- och kulturvärden, såsom småbiotoper och landskapselement, som är knutna till odlingslandskapet kräver kontinuerlig skötsel. Även de svenska husdjursraserna är en del av vårt kulturarv och måste bevaras eftersom de bär på unika egenskaper som de mer förädlade raserna förlorat.

Jordbrukspolitikens framtida utformning kommer starkt att påverka om målet kommer att nås.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Vägar för biologisk mångfald och bevarande av kulturvärden	H	Större delen av arbetet utförs av trafikverket. Det är inte genomfört utifrån kriteriets bokstav. Dock sker alltid en bedömning av anläggandets miljöpåverkan. Inga nya fordonsvägar har anlagts under året. Lokalt material används och bevarande av den historiska sträckningen eftersträvas. Bedömning sker utifrån de fysiska förutsättningarna. Vi följer trafikverkets direktiv i den kommunala driften av gatu- och GC vägnät.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Ett rikt växt- och djurliv

Omläggningen av jord- och skogsbruket under det senaste seklet avspeglar sig i vilka arter som blivit vanligare och vilka som har blivit sällsynta. Det finns många kopplingar till övriga miljömål. Att målet inte kommer att nås beror delvis på djurens och växternas utbredning och förekomst påverkas av långsamma biologiska processer.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
En sammanställning över de medel som finns att söka för att skapa/återställa biologisk mångfald tas fram och sprids	G	Miljö- och byggförvaltningen har lagt ut informationen på vetlanda.se.
Utbildningar om planering och skötsel av kommunernas ruderatmarker, gräsytor eller andra "stadsmarker"	G	Under 2018 har utbildning genomförts som presentation och under 2019 planeras utbildning i fält för arbetslag.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Arbetet med anpassning till ett förändrat klimat

Konsekvenser av klimatförändringar i Jönköpings län¹⁰

I Jönköpings län har man sett att förändringar har skett i klimatet sedan 1990-talet. Under nästan samtliga av de senaste 20 åren har årsmedeltemperaturen legat 1-2 grader över det normala och årsnederbörden har varit större än normalt.

Framtidsklimat 2040 och 2100¹¹

Vårt klimat är i en förändring och därmed våra förutsättningar vid fysisk planering, tekniska stödsystem och verksamheternas utförande. Generellt kommer vi få ökade

¹⁰ Länsstyrelsen i Jönköpings län meddelande nr 2011:34

¹¹ Framtidsklimat i Jönköpings län – enligt RCP-scenarier (SMHI klimatologi Nr 25, 2015)

inslag av så kallat extremt väder i form av skyfall, torra och värme. FN:s klimatpanel har tagit fram fyra RCP (Representative Concentration Pathways), scenarier för framtida klimat. I samråd med länsstyrelsen är vi rekommenderade att använda den högsta nivån RCP 8,5. Även om vi idag kan se att både klimatpolitiken, tekniken och investerare gör ökade insatser bedöms ändå klimateffekterna av RCP 8,5 det mest sannolika till år 2100. Jag har här nedan gjort ett försök att beskriva två klimatscenario utifrån SMHI:s rapport Klimatologi Nr 25,2015. Rapporten bygger på observationer och beräkningar utifrån RCP 4.5 (Koldioxidutsläppen når sin kulmen 2040) och RCP 8.5. (Fortsatt höga utsläpp av koldioxid och avser 2100). Angivna värden är årsmedelvärden över en 30-årsperiod. Det innebär att vi kan få perioder med stora variationer.

Klimatscenario 2040

- Årsmedeltemperaturen kommer öka från idag ca 5°C grader till ca 7°. Mildare vintrar och betydligt varmare somrar.
- Värmeböljor kommer att öka från idag 2 dagar ca 5-6 dagar. (dygnsmedeltemperatur över 20°C grader)
- Minskat behov av uppvärmning men ökat behov av kylning från idag 10 dagar till som mest ca 40 dagar 2040.
- Årsmedelnederbörden kommer öka med ca 10 %. Så även den maximala dygnsmedelnederbörden vilket är ett mått på risk för skyfall. Nederbörden kommer främst under vintern och under sommaren ökar antalet skyfall. Antalet dagar med mer än 10 mm regn ökar från ca 16 dagar till ca 20 dagar
- Vegetationsperiodens längd – under de senaste 20 åren har vegetationsperiodens längd ökat med ca en vecka. Idag ca 190 dagar på höglandet. 2040 beräknas vegetationsperioden öka med ca 6 veckor. Längre växtperiod ger bättre möjligheter men vi kommer ha brist på vatten.
- Medeltillrinning i Emån (Mät punkt Brusafors öster Vetlanda). Under vintern kommer tillrinningen öka med ca 15 % och under sommaren kommer den minska med ca 5 %.
- Dagar med lågflöde – I dagsläget har vi ca 10-20 dagar med låga flöden. 2040 kommer vi ha mellan 40-50 dagar med låga flöden.
- Markfuktighet – Antalet dagar med låg markfuktighet påverkar planering av bevattningsbehov och val av grödor samt skogsbrandsriskbedömning och skogsvårdsinsatser. Antalet dagar med låg markfuktighet kommer att öka från dagens nivå på 5- 10 dagar till 20-25 dagar.

Klimatscenario 2100

- Temperatur - årsmedeltemperaturen kommer öka från idag ca 6°C grader till ca 11°C. Mildare vintrar och betydligt varmare somrar.
- Värmeböljor kommer öka från idag 2 dagar upp till 13 dagar. (dygnsmedeltemperatur över 20°C grader)
Minskat behov av uppvärmning men ökat behov av kylning från idag som mest 10 dagar till ca 100 dagar 2100.
- Årsmedelnederbörden kommer öka med ca 20 %. Så även den maximala dygnsmedelnederbörden vilket är ett mått på risk för skyfall. Nederbörden kommer

främst under vintern och under sommaren ökar antalet skyfall. Antalet dagar med mer än 10 mm regn ökar från ca 16 dagar till ca 24 dagar

- Vegetationsperiodens längd – under de senaste 20 åren har vegetationsperiodens längd ökat med ca en vecka. Idag ca 190 dagar på högländet. Vid slutet av seklet bedöms det vara ca 260 dagar, ca 8 månader. Längre växtperiod ger bättre möjligheter men vi kommer ha brist på vatten.
- Medeltillrinning i Emån (Mät punkt Brusafors öster Vetlanda). Under vintern kommer tillrinningen öka med ca 38 % och under sommaren kommer den minska med ca 30 %. Den största förändringen sker i kommunens östra del.
- Dagar med lågflöde – I dagsläget har vi ca 10-20 dagar med låga flöden. 2100 kommer vi ha mellan 80-90 dagar med låga flöden.
- Markfuktighet – Antalet dagar med låg markfuktighet påverkar planering av bevattningsbehov och val av grödor samt skogsbrandsriskbedömning och skogsvårdsinsatser. Antalet dagar med låg markfuktighet kommer att öka från dagens nivå på 5- 10 dagar till 50-55 dagar.

Hur arbetar vi i Jönköpings län?

Sedan några år pågår ett läns-gemensamt arbete med analyser och framtagande av åtgärder. Åtgärder har skett och kommer ske under lång tid framöver. Dels handlar det om konsumtion och livsstil, d.v.s. hur vi som människor påverkar klimatet. Dels är det mer handfasta åtgärder för att minska den negativa inverkan som ökad nederbörd, värmeböljor och torka kommer medföra. Inom länet samordnas arbetet mellan kommunerna av länsstyrelsen men också genom samarbete i Region Jönköpings län.

Länsstyrelsens uppföljning 2019

Aktivitet		Kommentar
Länsstyrelsen (som prövningsinstans) och kommunerna (som vattenägare) tar hänsyn till framtida förväntade flöden i omprovningen av vattendomar vid ombyggnation av dammar, utifrån konstruktionens förväntade livslängd. - Åtgärden är justerad 2017.	G	Numera finns en nationell handlingsplan för länsstyrelserna/prövningstillstånd vad gäller miljöprovning av befintliga anläggningar som saknar tillstånd. Vetlanda kommun berörs som anläggningsägare.
Kommunerna beaktar klimatförändringarna vid revidering av de kommunala vattenförsörjningsplanerna	H	Kommunal dricksvattenförsörjningsplan är under framtagande som en del i den kommande VA planen. Beräknas vara klar under 2019.
Kommunerna tar vid behov fram beredskapsplaner för hur dricksvatten ska hanteras och uttag regleras om det skulle bli en bristvara	H	Räddningstjänsten har inga särskilda planer för vattenskyddsområden. Den operativa delen har planer för olyckor vid vatten. Insatsplaner är under framtagande men är inte klara. Finns för två största områden. Övning sker årligen och utrustning finns. Dock inte riktade mot specifikt vattenskyddsområde. Gruppen för säker dricksvattenförsörjning tittar på

		skydd för våra vattentäkter Översyn sker av beredskapsplanerna. Njudung energi genomför åtgärder för att säkra vattenförsörjningen inom sitt område bland annat till Sävsjö.
Kommunerna beaktar klimatförändringarna vid revidering av de kommunala vatten- och avloppsplanerna. - Åtgärden är justerad 2017.	P	Kommunal dricksvattenförsörjningsplan är under framtagande som en del i den kommande VA planen. Gruppen för säker dricksvattenförsörjning tittar på skydd för våra vattentäkter Översyn sker av beredskapsplanerna. Njudung energi genomför åtgärder för att säkra vattenförsörjningen inom sitt område bland annat till Sävsjö.
Kommunerna tillser att information om klimatförändringarnas inverkan på dricksvatten når ut till innehavare av enskilda brunnar och vattentäkter.	G	Har varit mycket aktuellt under 2016, 2017 och 2018. Information har gått ut direkt till hushåll och via sociala media. En särskild informationskampanj har skett via sociala media och kommunens hemsida. "varje droppe räknas". En del av kommunens risk och sårbarhetsarbete. Räddningstjänsten hanterar det exempelvis vid torrperioder.
Kommunerna inventerar/pekar ut riskområden i översiktsplanen utifrån ras- och skredrisk, slamströmmar, översvämningsrisk samt höga grundvattennivåer i framtidens klimat.	G	Inventering är gjord tillsammans med Statens geotekniska institut och åtgärdsplaner är under framtagande för utpekade områden i kommunen. Vetlanda kommun har en framtagen skyfalls- och översvämningskartering
Kommunerna ser även över redan beslutade detaljplaner som inte ännu bebyggts utifrån nya risker i framtidens klimat. - Åtgärden är justerad 2017.	G	Inventering är gjord tillsammans med Statens geotekniska institut och åtgärdsplaner är under framtagande för utpekade områden i kommunen. Vetlanda kommun har en framtagen skyfalls- och översvämningskartering.
Kommunerna arbetar för att information om klimatanpassande åtgärder vid nybyggnation når ut till byggherrar och enskilda fastighetsägare.	G	Inventering är gjord tillsammans med Statens geotekniska institut och åtgärdsplaner är under framtagande för utpekade områden i kommunen. Vetlanda kommun har en framtagen skyfalls- och översvämningskartering.
Varje kommun identifierar och genomför arbetet med hur klimatanpassning bäst läggs upp för respektive kommun. - Åtgärden är omformulerad 2017.	G	Det finns en grupp som arbetar med klimatanpassningsfrågorna men frågorna hanteras främst i kommunens förvaltningar och bolag. Tekniska kontoret har det formella ansvaret.
Kommunerna vidtar åtgärder som bidrar till en mer hållbar	G	Åtgärden genomförs. Ställer oss dock tveksamma till dämningegräns på 30 cm över gatan.

<p>dagvattenhantering i framtidens klimat. - Åtgärden är justerad 2017.</p>		
<p>Kommunerna beaktar klimatförändringarna i de kommunala dagvattenstrategierna, när de revideras. - Åtgärden är justerad 2017.</p>	G	<p>Skjer redan idag och även inom befintlig bebyggelse.</p>
<p>Länsstyrelsen och kommunerna genomför ett tillsynsprojekt, med syftet att tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter väger in klimatförändringarna i sina riskbedömningar och anpassar sin egenkontroll till eventuellt nya risker. - Åtgärden är justerad 2017.</p>	G	<p>Integrerad del i tillsynen.</p>
<p>Länsstyrelsen och kommunerna beaktar klimatförändringarna vid samråd, prövning och anmälan av miljöfarliga verksamheter.</p>	G	<p>Integrerad del i miljöprövningen.</p>
<p>Kommunerna utreder, vid planering av byggnation nära eller i spridningsområdet från ett förorenat område, spridnings-risken i ett framtida klimat samt byggnationens påverkan på spridningsrisken. Detta görs tidigt i planprocessen, och bör vid behov tas m</p>	G	<p>Arbetet sker redan idag. Det finns en särskild MKB grupp vid nya detaljplaner där frågan belyses. (miljökonsekvensbedömning). Ett GIS material är under framtagande för att lättare identifiera förorenade områden.</p>
<p>Kommunerna bedömer de behov som finns i kommunen avseende vattendragsrestaurering. (justerad)</p>	G	<p>Kommunen och Emåförbundet arbetar aktivt med vattendragsrestaureringar.</p>
<p>Kommunerna vidtar åtgärder för att öka sitt skydd vid värmebölja för riskgrupper, på lång sikt. - Åtgärden är justerad 2017.</p>	G	<p>2012 genomfördes ett länsstyrelseprojekt, risk och sårbarhetsanalys värmebölja, rapport finns. Frågeställningen finns med i kommunens risk- och sårbarhetsanalys. Det är en integrerad del i kommunens planeringsarbete. Vi planerar för skugga i offentliga miljöer. Gäller främst förskolor, skolor och äldreboenden. Plan finns men ej beslutat. Verksamheterna har upprättat och infört verksamhetsspecifika handlingsplaner och rutiner.</p>
<p>Region Jönköpings län och kommunerna samverkar kring frågor som vårdplatser och vård i hemmet för att öka beredskapen för värmebölja.</p>	P	<p>Frågan är under beredning mellan vård- och omsorgsförvaltningen och regionens utvecklingsavdelning. Besked väntades under våren 2019 men ännu ej klart. Kommunen är ansvarig för hemsjukvård och allmän säkerhetsinformation till</p>

		kommuninnevånare. Kommunen har inte tillgång till outnyttjade extra vårdplatser. Olika typer av informationsinsatser till allmänheten med rekommendationer för hur man hanterar sin situation vid värmebölja har utarbetas. För de som har beslut om boende ska individuell genomförandeplan finnas. Vetlanda kommun är gärna med och diskuterar frågan med Regionen. En arbetsgrupp är tillsatt och politiskt uppdrag finns.
Kommunerna beaktar klimatförändringarna i sina risk- och sårbarhetsanalyser.	G	Finns med i befintligt dokument och kommer förtydligas i den nya som är under framtagande.
Problematiken kring torra studeras djupare inom risk- och sårbarhetsarbetet av berörda aktörer i länet för att öka	G	Vi har inte bara planerat utan även praktiserat under 2016, 2017 och 2018. Det finns även en särskild länsövergripande referensgrupp för Emån som hanterar översvämning och torra.

E= Ej påbörjad, P= under planering H= genomförd till minst hälften, G= genomförd och är en del av verksamheten

Vetlanda kommun i nationella mätningar

Kommunens kvalitet i korthet¹²

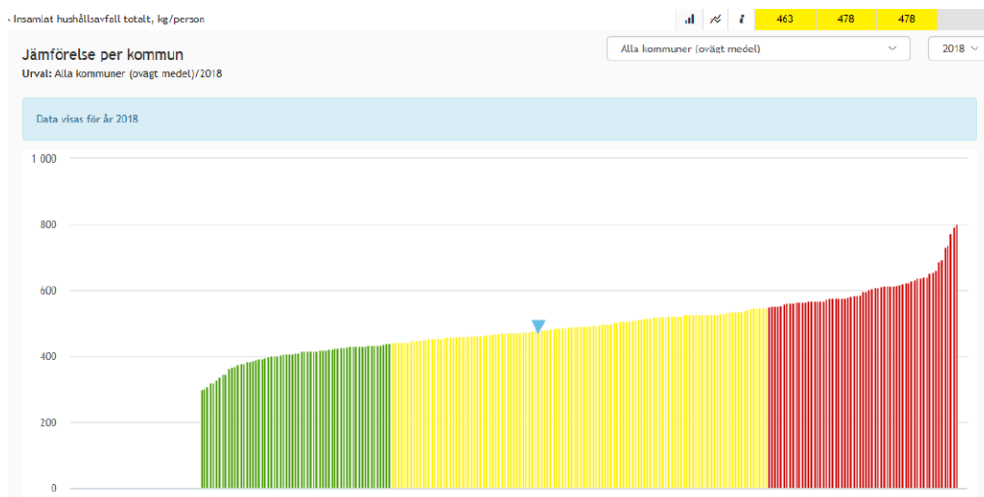
Rapporten sammanställs årligen av Sveriges kommuner och landsting och är ett samlingsdokument för data från i huvudsak andra källor. Totalt är det 220 kommuner som deltar. Rapporten innehåller 39 olika mått med ett brett spektra. Nedan redovisas tre mått under rubriken kommunen som samhällsutvecklare.

Kommunen som samhällsutvecklare

Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person

Syftet med måttet är att redovisa kommunens arbete för att minska användning av ändliga resurser och öka återvinningsgraden. Måttet visar andel av det totala avfallet som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling.

¹² Resultatrapport Kommunens Kvalitet i Korthet 2019 (SKR januari 2020)

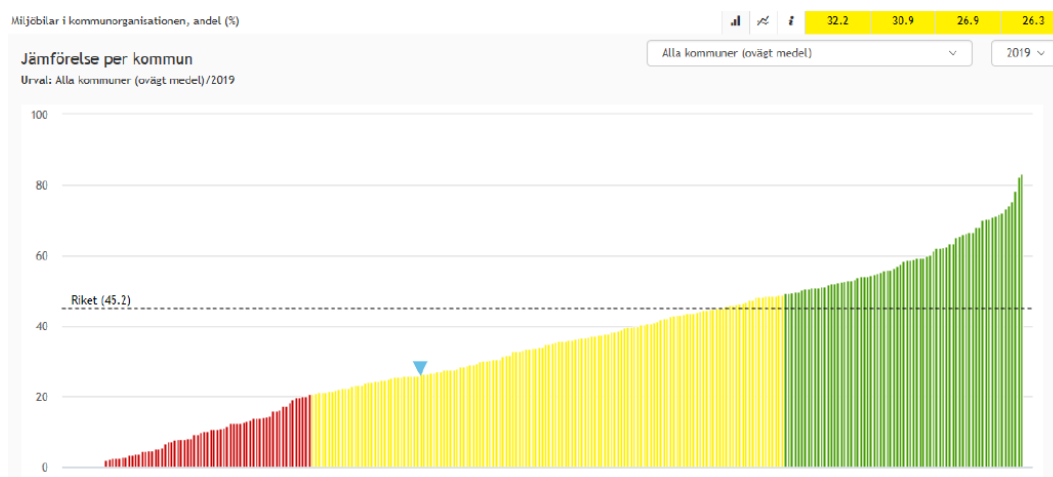
Källa: Resultatet hämtas från Avfall Sverige. Förutsätter att kommuner rapporterar in siffror till Avfall Sverige.

Kommentar:

Trenden är att mängden avfall följer konjekturen. Att jobba förebyggande blir därför allt viktigare. För bedriva en allsidig och effektiv verksamhet har därför beslut tagits att teckna en avsiktsförklaring att bilda ett gemensamt kommunalförbund med Kalmar Sund Regionens Renhållare.

Hur stor är kommunorganisationens andel miljöbilar av totala antal bilar?

Syftet med måttet är att redovisa kommunens arbete med miljöhänsyn genom användning av alternativa drivmedel och bränslesnåla fordon i den egna organisationen. Mätningen av status den 1 november.

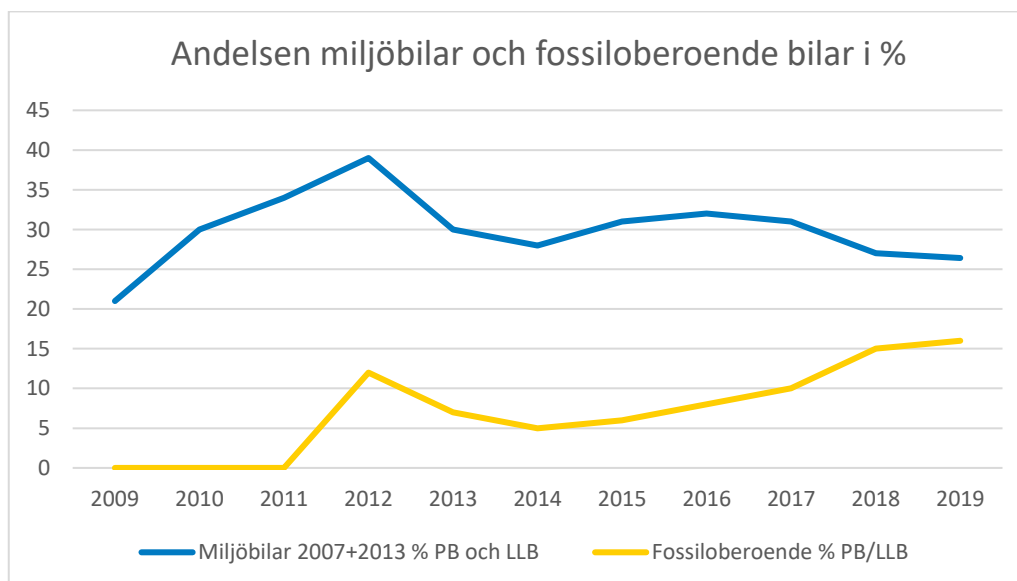
Statistiken avser både Vetlanda kommun, Njudung energi och Witalabostäder personbilar och lätta lastbilar totalt 216 fordon. Enligt miljöfordon syds redovisning till SKL finns 26,4 % miljöfordon i organisationen.

Andelen miljöfordon

År	Antal PB/LLB	CO2-energi (g/km) PB/LLB	Energiförbrukning resp. drivmedel (kWh/100 km) PB/LLB	Miljöbilar 2007+2013+2018 (%) PB/LLB	Miljöbilar 2007+2013+2018 (%) PB och LLB	Fossil – oberoende (%) PB/LLB
2009	86/57	179/180	68/67	35/0	21	0
2010	90/66	168/179	64/67	52/0	30	0
2011	86/68	163/177	62/66	62/0	34	0
2012	103/69	148/175	56/65	65/0	39	20/0
2013	110/78	142/178	54/66	51/0	30	12/0
2014	117/86	141/177	53/66	48/0	28	9/0
2015	136/90	131/176	50/66	52/0	31	10/0
2016	130/97	116/169	45/63	56/0	32	15/0
2017	129/104	114/166	45/62	55/1	31	18/1
2018	123/119	110/161	43/61	50/3	27	19/11
2019	111/105	107/161	42/61	49/3	26,4	20/12

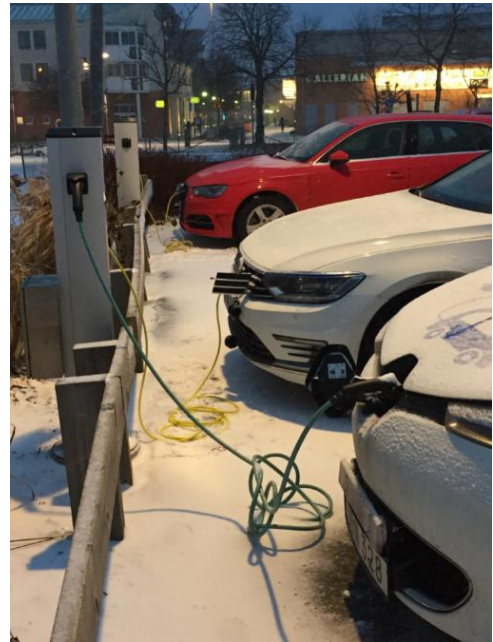
Källa: Miljöfordon Sverige

Andelen miljöfordon (%)

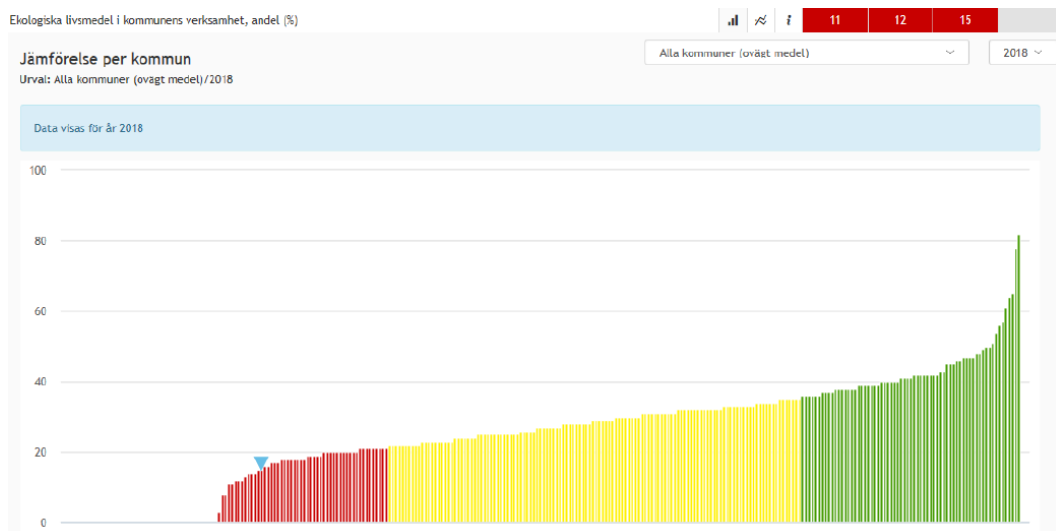
Kommentar:

Vetlanda kommun köper endast fordon som är miljöklassade. 2013 och 2018 förändrades modellen för beräkning av hur ett fordon klassas som miljöfordon och det finns ett antal fordon i bilparken som är inköpta före dessa år. De är inköpta som miljöfordon men klarade inte den nya beräkningsmodellen. Sedan 2014 inhandlar vi ett dieselbränsle som har 30 % inblandning av fossilfritt bränsle. Merparten av kommunens bilar drivs med diesel och detta minskar vår klimatpåverkan med ca 22 % jämfört med konventionell diesel. I dagsläget finns ett antal elbilar i Vetlanda kommun och Njudung energi. Under 2019 formades en ny fordonsorganisation som kommer ge ekonomiska fördelar men också underlätta omställningen till fossiloberoende fordon. I kommunkoncern Vetlanda kommun finns 216 (2018 – 242) fordon. Ungefär hälften personbilar och hälften lätta lastbilar och arbetsfordon. 49 % av personbilarna är miljöbilar enligt definition 2007+2013 och 2018 samt 16 % fossiloberoende fordon. Vi har en utmaning när det gäller framförallt lätta lastbilar.

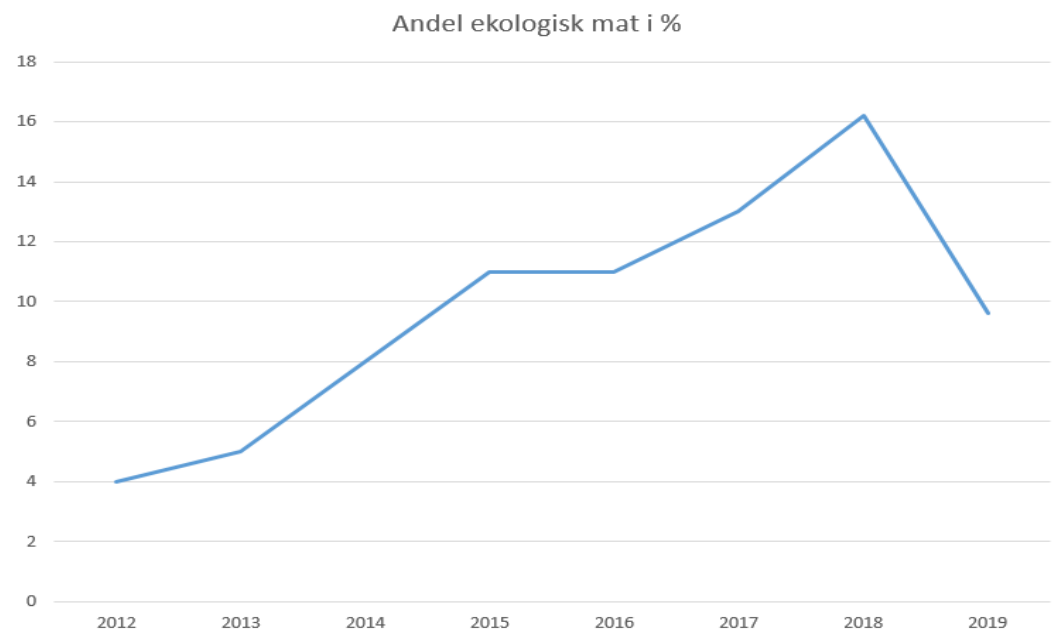
Hur stor är andelen inköpta ekologiska livsmedel?

Syftet med måttet är att redovisa kommunens arbete med miljöhänsyn. Mätperioden är årets 6 första månader. (2012 4 %, 2013 5 %, 2014 8 %, 2015 11 %, 2016 11%, 2017 13%, 2018 16,2 %, 2019 9,6 %)

Kommentar: Under 2019 har delen ekologiska livsmedel minskat igen efter en liten topp när vi serverade ekologisk mjölk. I slutet av 2018 och under hela 2019 har vi inte serverat ekologisk mjölk. Totalt har vi idag 9,6 % ekologiskt av alla livsmedel vi köper in och de stora delarna där är MSC märkt fisk och KRAV bananer.

Inom Måltidsservice har vi ett antal produkter som har märket Fairtrade. I stadshuset på café Axet kan man köpa bananer och te som är Fairtrademärkta.
Hänvisar till beskrivningen under måltidsservice längre fram i dokumentet

Övriga aktiviteter och resultat

Nedan redovisas rapporter från enskilda verksamheter. De skulle förvisso kunna passa in under miljömålsredovisningen men skulle då tappa sin samlade beskrivning.

Livsmedelskontroll – projekt 2018

Nationellt projekt

Ehec i Köttfärs

Ett projekt där man kontrollerar vilka rutiner verksamheterna har vid beredning och servering av icke helt genomstekta köttfärsrätter tex hamburgare. Detta är ett projekt baserat på ett av livsmedelsverkets operativa mål. Resultatet av projektet visade att det i kommunen är mycket ovanligt att man avsiktligt ej serverar genomstekta hamburgare.

Länsprojekt

Transport av varm mat

Här kontrollerar vi att transport av att varm mat sker på ett hygieniskt sätt och som håller maten varm hela resan fram till slutkonsument. Projektet genomförs i samarbete med Jönköpings läns kommuner. Resultatet av projektet visar att transporter av varm mat i länet sker på ett föredömligt sätt, med enbart ett fåtal avvikelser varav inga i Vetlanda kommun.

SVANTHE projekt

Norovirus och personalhygien

Höglandets kommuner samarbetar i ett projekt som undersöker hygienrutiner vid tillverkning av tårter och sallader. Projektet baseras på ett av livsmedelsverkets operativa mål. Resultatet av projektet visar att hygien är god vid tillverkning av sallad och tårter, inga avvikelser hittades i någon av SVANTHE kommunerna.

Ursprung ägg

Som en följd av ett av livsmedelsverkets operativa mål kontrollerar vi hönsägg och påståenden om dess ursprung. Projektet fortsätter 2019.

Märkning

Ett av livsmedelsverkets operativa mål handlar om att kontrollera att märkningen är korrekt hos verksamheter som utformar egen märkning. Därför genomför vi ett projekt som riktar sig mot tillverkare och grossister för kontroll av märkning. Projektet fortsätter 2019.

Provtagning julbord

Julmat kan bli stående framme för länge och hygien kan försämrats vid beredning av mer mat än köket mår med. Därför genomförs ett provtagningsprojekt på julmat. Provtagning skedde på ett antal verksamheter, alla prover var tillfredsställande.

Dricksvatten

Hygienrutiner, säkerhetsbarriärer samt faroanalys kontrolleras i detta projekt, som även det är baserat på operativa mål från livsmedelsverket. Projektet fortsätter 2019.

Utveckling av offentlig upphandling 2019

Hållbarhetskrav

Genom att ställa hållbarhetskrav i upphandlingar kan offentlig sektor bidra till att miljö kvalitetsmålen nås.

Vetlanda kommuns policy för miljöanpassad upphandling innehåller bl. a. texten "Fokus på miljökraven ska i första hand riktas mot upphandlingsobjekt med väsentlighet ur miljösynpunkt". Vidare ska i enlighet med kommunstyrelsens beslut kommunen även ställa sociala och etiska krav i de upphandlingar där detta är lämpligt.

Upphandlingsavdelningen tillämpar Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskrav, vilka finns tillgängliga i myndighetens databas. Kriterierna finns i olika nivåer för ett tiotal produktområden som omfattar 100-tals produkter och tjänster. Se vidare <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/hallbarhet/stall-hallbarhetskrav/> Då relevanta hållbarhetskrav saknas hos myndigheten, förekommer egenutvecklade hållbarhetskrav.

Nedan redovisas ett antal upphandlingar som genomförts under 2019 och där hållbarhetskrav ställts.

Avslutningsvis redovisas även några exempel på hur uppföljning av hållbarhetskrav har genomförts.

Miljöledning

Krav på miljöledningssystem/rutiner har ställts i samtliga upphandlingar där detta ansetts proportionerligt. Kraven har t ex utformats enligt följande:

”Entreprenören ska för sin verksamhet ha ett miljöledningssystem med rutiner/system för intern kontroll, uppföljning, åtaganden och avvikelser samt övrigt systematiskt arbete för uppföljning av miljöpåverkan”.

Sociala krav

I vissa upphandlingar har även sociala krav ställts, t ex upphandlingen av förskolemöbler, se nedan.

Kraven har utformats som särskilda kontraktsvillkor och formulerats på följande sätt:

”Varor som levereras enligt detta avtal skall vara tillverkade under förhållanden som är förenliga med

- ILO:s åtta kärnkonventioner (nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182)
- FN:s barnkonvention artikel 32
- Det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet samt
- Den arbetsrätt, inklusive regler om minimilön och det socialförsäkringskydd som gäller i tillverkningslandet

Leverantören är skyldig att på begäran redovisa att kraven uppfylls”.

Arbetsrättsliga villkor

Den 1 juni 2017 trädde nya bestämmelser i upphandlingslagarna i kraft. Lagstiftningen kompletterades med bestämmelser om att upphandlingar över tröskelvärdena ska innehålla särskilda arbetsrättsliga villkor. I korthet innebär bestämmelserna att upphandlande myndigheter är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal om det är behövligt.

Under 2018 ställdes arbetsrättsliga villkor i en byggentreprenadupphandling som upphandlingsavdelningen handlagt åt Witalabostäder.

Under 2019 har liknande krav inte ställts i någon upphandling.

Reserverad upphandling

I en reserverad upphandling ges vissa leverantörer, som annars skulle ha svårt att konkurrera om kontrakt, en positiv särbehandling. Syftet är att stödja integration av personer med funktionsnedsättning eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Under 2019 har Njudung Energi tillämpat dessa möjligheter vid upphandling av städtjänster.

Sammanställning över ett antal upphandlingar som genomförts under 2019 och där hållbarhetskrav ställts.

Upphandling av Tryckeritjänster

Hållbarhetskrav i enlighet med upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för tryck- och kopieringspapper har ställts, innefattade bl.a. blekmetod, utsläpp till luft och vatten, växthusgaser och skogsråvarans ursprung.

Upphandling av Skolmöbler och elevskåp till Withalaskolan

Upphandlingen har genomförts som en förnyad konkurrensutsättning på befintliga avtal hos SKL Kommentus Inköpscentral. I upphandlingen har höga miljö-/hållbarhetskrav ställts. Dessa krav innefattar bl.a. reglering av SVHC-ämnen som är upptagna i ECHA:s kandidatförteckning, formaldehyd, flamskyddsmedel, mjukgörare, färgämnen, ytbehandling, PVC, pigment, aromatiska lösningsmedel mm.

Exempelvis får möblerna inte innehålla ämnen som finns upptagna på gällande kandidatförteckning (artikel 59 i Förordning (EG) nr 1907/2006 om Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) i halter över 0,1 vikts% (1000mg/kg) per ämne samt att PVC-material inte får ingå i möblernas textil-, skinn- och lädermaterial, inklusive vävplast/konstläder, produkters plast- och gummimaterial.

Upphandling av Förskolemöbler

I upphandlingen har höga miljö- och hållbarhetskrav ställts. Dessa krav innefattar bl.a. reglering av flamskyddsmedel, formaldehyd, PVC, VOC, ftalater, PFOA och PFOS. Exempelvis får möblerna eller inte ha aktiv tillsats av ftalater samt att komponenter som är avsedda för regelmässig kontakt med hud får inte ytbehandlas med krom eller nickel.

I upphandlingen av förskolemöbler har även sociala och etiska villkor ställts som särskilda kontraktsvillkor.

Den miljö/hållbarhetseffekt som uppnås kan anses extra väsentlig då upphandlingen är genomförd för samtliga fem höglandskommuner.

Upphandling av Mattransporter

Följande miljökrav ställdes i upphandlingen:

- Fordon som används vid utförande av detta uppdrag ska som lägst uppfylla utsläppskraven motsvarande Euro 5.
- Vid nyanskaffning av fordon som kommer användas för transportuppdraget ska dessa fordon lägst uppfylla kraven för Euro 6.
- Miljöklass på drivmedel
- Miljövänliga bilvårdsmedel ska användas vid fordonstvätt
- Miljöledningsarbete som minst ska innehålla miljöpolicy, miljömål och handlingsplan

för att kontinuerligt minska miljöpåverkan samt rutiner och metoder för att efterleva miljökraven i avtalet.

Upphandling av Person- och Transportbilar

Följande miljökrav ställdes i upphandlingen:

Euro 6 motor

LCC-kalkyl användes i upphandlingen. Bonus Malus (fordonsskatten) var en parameter i LCC-kalkylen som "gynnade" fordon med låga utsläppsvärden. Upphandlingen resulterade i avtal på 3 typer av el-hybridbilar av totalt 5 fordonstyper.

Upphandling av Ärendehanteringssystem till kommunikationsavdelningen

Förnyad konkurrensutsättning via SKLkommentus ramavtal för Programvaror och programvaror som molntjänst 2016.

Av avtalet framgår följande gällande "Socialt ansvarstagande":

"Leverantören ska aktivt verka för att varor och tjänster som levereras enligt detta ramavtal ska vara framställda under förhållanden som är förenliga med följande grundläggande villkor:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)
- ILO:s åtta kärnkonventioner om tvångsarbete, barnarbete, diskriminering och föreningsfrihet samt organisationsrätt (nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182)
- FN:s barnkonvention artikel 32
- det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i landet där hela eller delar av varan framställs eller tjänsten tillhandahålls, och
- den arbetsrätt, inklusive regler om lönevillkor, och det socialförsäkringsskydd som gäller i landet där hela eller delar av varan framställs eller tjänsten tillhandahålls,
- den miljöskyddslagstiftning som gäller i tillverkningslandet där hela eller delar av varan eller tjänsten framställs, samt
- FN:s deklaration mot korruption".

Upphandling av Förpackningssystem för matdistribution.

I upphandlingen ställdes följande hållbarhetskrav:

Antimikrobiella ämnen:

Ämnen som ger antimikrobiell funktion ska inte vara avsiktligt tillsatta i offererade produkter.

Innehåll av bisfenol A:

Produkterna i sortimentet ska vara fria från bisfenol A (CASnr 80-05-7), d v s. bisfenol A ska inte ha använts under tillverkningen.

Ftalatfri plastfilm:

Plastfilm ska inte innehålla ftalaterna DEHP (CAS 117-81-7), DBP (CAS 84-74-2), BBP (CAS 85-68-7), DiNP (CAS 28553-12-0, 68515-48-0), DIDP (CAS 26761-40-0, 68515-49-1) och DiBP (CAS 84-69-5).

Upphandling av ramavtal för Grävmaskinsinhyrning

I denna upphandling utformades hållbarhetskraven enligt följande:

- Maskinerna ska vara utrustade med lägst EU steg IIIB motor
- Maskinerna får ej vara äldre än 10 år
- Drivmedel som används bör vara av bästa tillgängliga miljöklass.
- Hydrauloljor som uppfyller miljökraven enligt svensk standard SS 15 54 34 ska användas.

Upphandling av Ramavtal konsulttjänster VVS-projektering samt styr-, regler- och övervakning

Tekniska konsulttjänster, används bl.a. i projekteringsarbetet inför olika byggprojekt, vilket innebär att miljö- och hållbarhetskrav kan utformas tidigt i processen för att sedan få genomslag i själva entreprenadupphandlingen. I denna konsulttjänstupphandling utformades kraven bl.a. enligt följande:

Konsulten ska:

- Ha erforderliga och anpassade kvalitets- och miljöledningssystem samt vara beredd att redovisa dessa på beställarens begäran.
- Under projektet tillhandahålla personer med erforderlig kompetens och erfarenhet för rollerna som kvalitets- och miljöansvariga.
- Vid projektering ska byggmaterial och produkter med så få skaderisker som möjligt för människa och miljö föreslås. Dock ska hänsyn tas till funktion, effektivitet, säkerhet och kvalitet samt vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Beställaren kan komma att ställa krav på innehållet i föreskrivna byggmaterial och produkter varav konsulten ska vid behov ha tillgång till och bekosta inloggning i något av systemen Byggvarubedömningen, SundaHus eller BASTA för att säkerställa att byggmaterial och produkter uppfyller ställda krav inom ramen för uppdraget.
- Konsulten ska ha kunskap och hålla sig uppdaterad om Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier och tillämpa dem då det är lämpligt.

Uppföljning av hållbarhetskrav gällande upphandling av Skolskjuts

Hållbarhetskrav i enlighet med upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för persontransporter ställdes i denna upphandling som genomfördes under 2018.

- Euroklass – minst 50% av fordonsflottan som används för uppdraget ska uppfylla utsläppskraven motsvarande Euro 6.
- Energi/koldioxidkrav
- Miljöklass på drivmedel

Inför avtalsstarten som skedde 2019 genomfördes en kontroll av att ställda miljökrav uppfylldes vad gäller bussar.

Fortsatt avtalsuppföljning sociala krav - Kontors- och skolmaterial

Under 2017 utförde SKL-Kommentus kontorsrevision hos kommunens avtalsleverantör Office Depot AB för att se att ställda sociala, etiska och hållbarhetskrav uppfylldes. Vid

revisionstillfället återfanns några avvikelser för vilka Office Depot sedan fick beskriva vilka åtgärder som skulle vidtas under Q4 2017. En återrevision har sedan genomförts under Q1 2018 och därefter ytterligare en i januari 2019. Kontorsrevisionen visade också på behov av fabriksrevision på utvalda produkter. Flera fabriksrevisioner i Malaysia genomfördes under hösten 2019.

Ytterligare en återrevision (kontorsrevision) är genomförd i oktober 2019.

Uppföljning av hållbarhetskrav gällande upphandling av Lek- och hobbymaterial

Hållbarhetskrav i enlighet med upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier för leksaker och hobbymaterial ställdes vid upphandlingen som genomfördes under 2018.

Stickprovskontroller har under året genomförts på vår avtalsleverantör på pyssel-, lek- och hobbymaterial till förskolor för att säkerställa att anbudsprodukterna uppfyller kraven för giftfri förskola.

Dialog med verksamheterna

På samma sätt som tidigare år har upphandlingsavdelningen inför varje ny upphandling aktualiserat frågorna om hållbarhetskrav med de personer som på olika sätt medverkar i förberedelsearbetet. Liksom tidigare kan noteras att intresset och engagemanget för frågeställningen varierar. Upphandlingsavdelningen har kontinuerlig dialog med byggprojektledare m fl från tekniska kontoret samt de kommunala bolagen. Frågeställningar gällande miljö/hållbarhetskrav vid byggentreprenadupphandlingar, upphandlingar av hantverkstjänster, tekniska konsulttjänster samt hur arbetsrättsliga villkor kan utformas har diskuterats.

Mera kompetenshöjande åtgärder inom detta viktiga område behövs.

Måltidsservice 2019

Upphandling

Upphandlingen fortgår efter att ha varit igång från maj 2017. Det som ändrat sig under tiden upphandlingen har fortskridit är att Martin och Servera som är vår huvudgrossist och vår grönsaksleverantör Grönsakshallen har börjat samdistribuera varorna, vilket är en stor fördel med tanke på transporter. Detta har orsakat en del problem för oss som kunder men vi försöker lösa det på bästa sätt. Färre leveranser till köken vilket kan påverka hållbarhet på vissa livsmedel, packningen blir mer svårhanterad osv. Under slutet av 2019 började vi att styra upp en ny livsmedelsupphandling som ska vara klar i maj 2021. En politisk referensgrupp är utsedd och en enkel tidsplan är klar.

Menyer

Under 2019 har vi arbetat vidare med menyer inom äldreomsorg och förskola/skola. Vi arbetar med menyer för ett kvartal framåt både för äldreomsorg och förskola/skola. Vi har skapat grupper med kockar från olika kök som är med och gör menyerna. Inom skola serveras alltid ett alternativ som är vegetariskt. Menyerna är säsonganpassade vilket

innebär att grönsaker och frukt från Sverige kan köpas in när det är aktuellt. Under en vecka på hösten deltog måltidsservice i klimatveckan, då hela länet gjorde en gemensam meny som vi följde i Vetlanda, många spännande klimatsmarta måltider serverades under veckan.

Matsvinn

Matsvinn mäts två gånger per år, och sammanställs av vår administratör. Under våren 2019 hade vi en fantastisk bra mätning med väldigt lite svinn, höstens mätning var något sämre men ändå som medeltalet ser ut i Sverige. Livsmedelsverket har publicerat en matsvinnsmätning som de önskar att vi mäter efter för att vi ska kunna var jämförbara i hela landet. Där mäter man svinn och tillagad mat och jämför. SLVs mätning testades på några kök under höstens mätning. Vi har efter mätningen hittat en del felkällor som innebär att svinnet blev högre med den nya mätningen. När det gäller kantinsvinn, det som köken slänger efter avslutad måltid, så arbetar köken väldigt mycket med detta och hittar möjligheter för att minska detta. När det gäller tallrikssvinnet, det som eleverna slänger så är det många olika saker som har betydelse, det är kön i matsalarna, eleverna har bråttom och tar mycket mat för att slippa hämta mer. Vårt fokus kommer framåt att vara att arbeta med att ta till vara på det som blir över istället för att slänga.

	Våren 2018	Hösten 2018	Våren 2019	Hösten 2019
Tallrikssvinn	26,1 g	25,4 g	19,6 g	16,1 g
Kantinsvinn	3,3* kg/dag	3,8* kg/dag	2,4 kg/dag	3,2 kg/dag

*Siffrorna är ändrade från år 2018 pga. att vi inte räknat med salladen tidigare.

Matlåda

Under året har vi infört försäljning av matlådor till personal på skolor och en del förskolor. Personalen tar med sig en matlåda hemifrån som de under en kort stund efter att lunchen är avslutad kan fylla med sådant som är kvar i serveringen och betalar via swish. Försäljningen är inte så stor, cirka 40 lådor/månad, men denna mat slipper vi slänga vilket är mycket positivt.

Måltidspedagogik

Under de senaste ca 4 åren har måltidsservice och Barn och utbildningsförvaltningen arbetat ihop med måltidspedagogik. Två diplomerade måltidspedagoger har utbildats och lär nu ut olika sorters metoder för att lära barn att äta mer, bättre och framför allt att våga testa. Ett avsnitt är från jord till bord och handlar mycket om odling och hur man skördar och tar tillvara. Förskolorna väljer själva när det passar in att gå utbildningen.

Ekologisk mat

Under 2019 har delen ekologiska livsmedel minskat igen efter en liten topp när vi serverade ekologisk mjölk. I slutet av 2018 och under hela 2019 har vi inte serverat ekologisk mjölk. Totalt har vi idag 9,6 % ekologiskt av alla livsmedel vi köper in och de stora delarna där är MSC märkt fisk och KRAV bananer.

Fairtrade

Inom Måltidsservice har vi ett antal produkter som har märket Fairtrade. I stadshuset på café Axet kan man köpa bananer och te som är Fairtrademärkta.

Kommande och planerade nya utvecklingsinsatser

- Implementering av ny Klimat- och energistrategi i Vetlanda kommuns verksamheter. (Klimatrådet)
- Samlad redovisning av Vetlanda kommuns energiförbrukning och koldioxidutsläpp. (Klimatrådet)
- Implementering och verkställighet av policy för möten, resor och trafiksäkerhet.
- Framtagande av en hållbarhetspolicy

Avslutningsvis

Jag vill rikta ett stort tack till förvaltningar, bolag, enskilda tjänstemän och politiker för ett engagerat miljöarbete i Vetlanda kommun.

Anders Bernberg
Miljöstrateg